

allt om teckenspråk

en produkt från dövas tidning

2021

44 fullmatade sidor om vårt fantastiska språk

Här har vi glädjen att utge tredje utgåvan av Allt om teckenspråk, en fortsättning på succéerna från 2013 och 2017. Det är samma år som Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) haft sin kongress. Konceptet är oförändrat. Vi tar upp svenskt teckenspråk och andra nationella teckenspråk ur en rad olika aspekter i det här extratjocka specialnumret.

Vår förhoppning är att alla – såväl nybörjare i svenskt teckenspråk som personer som fått teckenspråk sedan barnsben – finner något nytt och intressant. Vi har haft som ambition att ha en mix av mer lättsamt innehåll och lite tyngre artiklar. Som till exempel hur många länder i världen som erkänt sina respektive nationella teckenspråk, att begreppet genuina tecken inte längre används inom Stockholms universitet och en guide till teckenspråkig kultur. Och mycket annat.

Jag vill också slå ett slag för den fantastiska antologin där åtta personer skildrar vad det svenska teckenspråket betyder för dem. Nytt för i år är att vi dessutom har en teckenspråksversion av antologin på dovastidning.se. Jag vill även tipsa om det kommande DT Playklippet som vi publicerar på Internationella teckenspråksdagen den 23 september på DT:s webbplats. I klippet berättar ett antal personer om vad det bästa med teckenspråket är i deras yrken, till exempel simlärare. Håll utkik!

Som redaktör vill jag rikta ett stort tack till alla som medverkat i det här numret, allt från intervjupersoner och illustratörer till skribenter. Det är ni som gjort den här tidningen.

Om ni vill ha fler exemplar av årets Allt om teckenspråk, är ni välkomna att beställa via SDR:s webbshop. Läs mer på sid. 41.

Detta nummer ersätter Dövas Tidning nummer 4. I slutet av november är vanliga DT tillbaka. På återseende!

NICLAS MARTINSSON

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

innehåll

Språkpolitik: så kan STS stärkas	4
Erkända teckenspråk i världen	6
Språkdeprivation som diagnos	8
Aktuell teckenspråksforskning	10
I korthet	12
Att bli teckenspråkslärare	14
Guide till kultur på teckenspråk	16
Antologi: åtta personer	19
Vanliga frågor om STS	26
Populära teckenspråkslexikonet	29
Vetenskap: stor föräldrastudie	30
Illustration: klassisk dövhistoria	33
Förbundsnytt	34
Unga dövas zon	38
Seniornytt	40
Frågor & svar	41
Per Markströms krönika	42

TIDSKRIFT FRÅN SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

Manusstopp:
Nr 5: 5/11

Utgivning:
25/11

INTE FÅTT TIDNINGEN?

Kontakta
medlem@sdr.org

PRENUMERATION:

Pris: 300 kr/år. Vi utger fem nummer om året. Beställ prenumeration:
medlem@sdr.org

REDAKTION

Dövas Tidning
Risseleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg
redaktionen@dovastidning.se

Redaktör och ansvarig utgivare:

Niclas Martinsson
073-833 30 60 (sms)
niclas.martinsson@dovastidning.se
Layout: Niclas Martinsson & Linda Stål
Korrektur: Helena Fremnell
Omslagsbild: Viktor Jäderlund
Form: Formligen.se

DT PÅ NÄTET:

Webbplats: dovastidning.se
Facebook: facebook.com/dovastidning
Twitter: @dovastidning

ANNONSER:

Kontakta
annons@dovastidning.se

Vid föreningsannonsering,
kontakta redaktionen.

Upplaga: 4900 ex
Tryck: September 2021
Risbergs, Uddevalla
ISSN 1402-1978

T-MEETING

Vi gör det möjligt!

T-MEETING NÄR DU...

- Vill ha kontakt med andra som har bildtelefon eller texttelefon.
- Vill vara med i telefonkonferens/digitalt möte.
- Vill kommunicera med hörande via förmedlingstjänsten för bildtelefoni/texttelefoni. Här kan du följa med i samtalet med den du ringt/blivit uppringd av & tolken med hjälp av automatisk tal-till-text-funktion.
- Vill slippa tolk/skrivtolk: det motparten säger blir textat automatiskt i realtid. Det du skriver läses upp med hjälp av en inbyggd talsyntes.

HUR SKAFFAR JAG T-MEETINGS PRODUKTER?

Du ska veta att din region är skyldig att erbjuda hjälpmedel om du behöver det - eller om dina behov har förändrats. Vänd dig till din region för hjälp – exempelvis Hörcentralen, Alternativ Telefoni eller Habiliteringen. Behöver du T-Meeting i ditt arbete? Ansök genom Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen.

TA MED ALLA I MÖTET

Videomöten med anhöriga och andra är en viktig del av den sociala biten. Med **T-Meeting** kan alla vara med i samtalet. Men hur? Döva och andra teckenspråkiga kan ringa varandra med bildtelefoni - det spelar ingen roll vilken bildtelefonleverantör som används. Hörande som använder taltelefoni samt tal-och teckenspråkstolkar kan alla vara med i samma möte.

Bra att veta:

Anhöriga kan få anhöriglicens för bildtelefoni.

KONTAKT MED ANDRA VIA TELEFON

Du som är döv kan ringa och bli uppringd av alla. De når dig direkt på ditt telefonnummer och du får samtalet automatiskt textat i kombination med video. Använd den inbyggda talsyntesen om du inte kan tala. Men hur fungerar tekniken egentligen? Det är en automatisk textning som ger stöd för tal-text och text-tal, i realtid. Det är en superbra lösning när du vill ringa någon!

KOMMUNICERA MED ALLA RUNT OMKRING DIG

Med **T-Meeting** får du det som sägs automatiskt textat. Den automatiska textningen fungerar även när du träffar någon fysiskt, vilket är en superbra lösning i t.ex mataffären, hos polisen, läkaren och receptionen etc.

TRYGGHET & MÅ BRA-EFFEKTEN

Det uppstår olika situationer då en tolk inte är tillgänglig. Att kunna ringa ett akut samtal eller kunna fråga någon om hjälp utan fysisk tolk kan ge en känsla av trygghet och ökad välmående. Kanske har du inte hunnit boka en fysisk tolk? Då finns **T-Meeting** där för dig. Kanske vill du ha ett flerpartssamtal med familj, vänner eller en myndighet & bjuda in tolk? **T-Meeting** löser det enkelt för dig.

"Alla har rätt till likvärdig funktionell telefoni och kommunikation. Döva och hörselskadade diskrimineras ofta. Tillgänglig kommunikation är grunden för likvärdighet och delaktighet för alla!"
- Isabel Engwall

TILLSAMMANS HJÄLPS VI ÅT ATT NÅ FN:S GLOBALA MÅL 2030.

Tillsammans hjälps vi åt att nå FN:s globala mål 2030. Ingen ska lämnas utanför. T-Meeting har sedan start arbetat för att alla ska ha funktionellt likvärdig telefoni. Nu har vi lösningar som är bra för alla: Det handlar om en framtidssäker universell design.

Till plattor: **TM-Touch**
Till mobiler: **TM-Mobile**
Till PC: **TM-PC**
Till MAC: **TM-MC**

Till plattor & mobiler: **TERA**; allt i ett lösning. Bildtelefon, vanlig telefoni, text-till-tal & tal-till-text.

Produkterna utvecklas ständigt & fler nyheter kommer!

Hur kan det svenska teckenspråket stärkas?

Milstolpar har nåtts genom åren som riksdagens erkännande av det svenska teckenspråket 1981 och beslut att inkludera det svenska teckenspråket i språklagen 2009. Frågan är hur språkets ställning kan bli starkare framöver. DT pratar språkpolitik med Sveriges Dövas Riksförbund och Språkrådet.

I år firar vi att det är 40 år sedan riksdagen officiellt erkände det svenska teckenspråket som dövas första språk. Riksdagens beslut och erkännande ledde till en förändring av undervisningen i specialskolan för döva. 1983 togs en läroplan fram för specialskolan i vilket svenskt teckenspråk nämndes som undervisningsspråk och det också blev ett skolämne. En enorm seger för Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) som med hjälp av språkforskare och allierade slagits för rätten till svenskt teckenspråk i dövskolan. Sverige var först med ett sådant erkännande i världen.

En annan milstolpe är när riksdagen klubbade igenom språklagen 2009 i vilket det svenska teckenspråket har en särställning. SDR om det historiska ögonblicket i Dövas Tidning det året:

– Det här är lika stort som 1981 när riksdagen erkände teckenspråket som dövas första språk! Det råder inte längre någon tvekan om att teckenspråk är ett språk.

I språklagen är svenskan huvudspråk och det samhällsbärande språket. Det svenska teckenspråket har i lagen en ställning motsvarande de fem nationella minoritetsspråken: finska, meänkieli, samiska, romska och jiddisch. I språklagen står att *det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja det svenska teckenspråket*. Vidare står det att *den som är döv, hörselskadad eller som av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket*.

Språklagen är dock "bara" en ramlag. En ramlag innehåller allmänna riktlinjer och mål, inte detaljer. Istället kan en ramlag preciseras i annan lagstiftning.

En lag som mer uttryckligen säger vilken rätt en person har till svenskt teckenspråk existerar ännu inte. Detta till skillnad från de fem nationella minoritetsspråken som även har en egen lag: "Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk". Därmed har minoriteter som talar finska, meänkieli, samiska, romska och jiddisch starkare rätt till sina språk på olika områden, till exempel förskola, äldreomsorg och vid myndighetskontakter.

Låt oss gå bakåt i tiden. Varför blev svenskt teckenspråk inte ett av landets nationella minoritetsspråk?

När svenska regeringen i början av 1990-talet ratificerade Europarådets minoritetsspråkskonvention fick en kommitté i uppdrag att ta reda på vilka språk som skulle få status som officiella

minoritetsspråk. SDR uppvaktade kommittén och begärde att det svenska teckenspråket skulle vara ett av dessa språk.

Kommittén kom fram till att det svenska teckenspråket inte levde upp till konventionens syfte att skydda historiska språk som en del av Europas mångkulturella arv. Tre förklaringar gavs: det överförs inte från generation till generation eftersom de allra flesta döva föds av hörande föräldrar och döva inte kommer från något avgränsat geografiskt område. Teckenspråk anses också i första hand vara ett kommunikationsmedel för personer med hörselnedsättningar.

2009 kom det svenska teckenspråket att jämföras med de nationella minoritetsspråken i språklagen efter statliga utredningar, och efter SDR och andra organisationers kamp, men skyddet är inte lika starkt som i minoritetslagen.

Exempel på hur det svenska teckenspråket rankas lägre än de nationella minoritetsspråken och minoriteterna:

Minoritetslagen går ut på att främja och skydda landets fem nationella minoritetsspråk och att främja de fem nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Här finns statsbidrag att hämta. Men inte för svenskt teckenspråk eller dövas kultur.

Ett annat exempel är att i dag finns Språkcentrum för samiska. De arbetar med att revitalisera samiskan. Revitalisering betyder återupplivande. Det har även gjorts utredningar och tagits fram förslag för upprättande av språkcentrum för övriga nationella minoritetsspråk. Men inte för svenskt teckenspråk.

SDR:s ordförande, Åsa Henningsson, är kritisk mot att det inte finns motsvarande insatser för att revitalisera det svenska teckenspråket eller etablera språkcentrum trots att det uttryckligen står i språklagen att det allmänna har ansvar för att skydda och främja det. Sverige har även ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i vilket dövas kultur och språk nämns.

– Här följer Sverige inte språklagen eller konventionen till fullo, säger hon.

Ska SDR återigen arbeta för att svenskt teckenspråk ska bli ett nationellt minoritetsspråk? Åsa Henningsson svarar att för- och nackdelarna med minoritetslagen behöver utredas.

För finska, meänkieli och samiska finns så kallade förvaltningsområden. Det innebär att invånare som bor där och

talet finska, meänkieli eller samiska har rätt att tala och skriva på sitt språk i kontakt med myndigheter. Kommuner som ingår i dessa förvaltningsområden ska även kunna erbjuda barn- och äldreomsorg på deras språk.

Men SDR vill se likvärdig tillgång till svenskt teckenspråk i hela landet, inte bara i det avgränsade teckenspråkiga förvaltningsområdet där det bor många döva och teckenspråkiga om det blir verklighet.

En annan fråga är om svenskt teckenspråk istället ska räknas som ett av Sveriges huvudspråk eftersom det är svenskt, resonerar Åsa Henningsson. Nu finns det bara ett huvudspråk och det är svenskan.

– Det behövs mer underlag innan vi kan ta ställning, säger hon.

“Sverige följer inte språklagen eller konventionen till fullo”

Åsa Henningsson, SDR:s ordförande

Sebastian Embacher och Tommy Lyxell arbetar som språkvårdare i svenskt teckenspråk på Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen.

På frågan om hur det svenska teckenspråkets ställning kan bli starkare, svarar de att det kan vara genom att göra svenskt teckenspråk till Sveriges sjätte nationella minoritetsspråk. De förklarar att det svenska teckenspråket egentligen uppfyller alla kriterier för att räknas som ett nationellt minoritetsspråk.

– Det ena kriteriet är att det är ett språk och det andra är att det ska ha funnits i minst tre generationer, vilket är ungefär 100 år. Vidare ser sig döva som en kulturell och språklig minoritet, säger Tommy Lyxell.

– Det finns redan en mindre grupp döva som har döva föräldrar och själva har eller får döva barn. Genom dem förs teckenspråk vidare från generation till generation. När det gäller de flesta döva som har hörande föräldrar, så får de lära sig svenskt teckenspråk av andra döva och teckenspråkiga. Det vill säga att teckenspråk och dövas kultur förs vidare inom den språkliga gruppen, säger Sebastian Embacher.

– Samtidigt löser minoritetslagen inte alla problem, säger Tommy Lyxell.

Han tar exempelvis upp att det bara finns förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska, men inte för jiddisch och romska. På frågan om hur det kan bli om ett geografiskt avgränsat förvaltningsområde bildas för svenskt teckenspråk med tanke på att döva och teckenspråkiga bor i hela Sverige, svarar han att det helt riktigt behöver benas ut om det blir aktuellt.

– Minoritetslagen är på det hela taget starkare och får mer uppmärksamhet av samhället än språklagen, säger Sebastian Embacher.

Både Språkrådet och SDR tar upp att det finns andra vägar som också är viktiga för att stärka teckenspråkets ställning. Det är att med stöd av språklagen påverka

Sebastian Embacher, språkvårdare i svenskt teckenspråk

Tommy Lyxell, språkvårdare i svenskt teckenspråk

Åsa Henningsson, ordförande, Sveriges Dövas Riksförbund

så att svenskt teckenspråk omnämns i särskilda lagar och föreskrifter. Ett positivt exempel på vad språklagen lett till är den reviderade läroplanen för förskolan från 2019 där svenskt teckenspråk betonas och uppmärksammas för döva, hörselskadade barn och andra barn som har behov av det.

Vilka andra lagar behöver förändras? SDR och Språkrådet tar upp samma exempel:

- Skollagen. Elever ska ha rätt till undervisning på och i svenskt teckenspråk oavsett skolform och hörselstatus. Så är det inte i dag.

- Tolkjänsten som i dag regleras av hälso- och sjukvårdslagen och andra lagar. Särskilt arbetslivstolkning är ett stort problem. Nu kan en arbetsgivare ha rätt att vägra stå för tolkkostnaden om den visar sig vara orimligt hög då det offentliga inte kan ta den kostnaden. Det har Arbetsdomstolen kommit fram till i en vägledande dom. Sverige har fått kritik för det av FN. Nu pågår en statlig tolkutredning vars förslag presenteras senast i januari nästa år.

- Vidare önskar både SDR och Språkrådet förtydliga själva språklagen. Då tänker de framför allt på formuleringen ”den som är döv, hörselskadad eller som av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket”.

– Formuleringen är framtagen ur ett funktionsnedsättningsperspektiv. Det svenska teckenspråket ses i första hand som ett kommunikationsmedel för personer med hörselnedsättningar. Det borde vara den språkliga identiteten som ska vara vägledande, inte hörselförmågan, säger Tommy Lyxell och fortsätter:

– Formuleringen ”...har behov” kan också ifrågasättas. Hur kan en persons behov av ett språk bedömas och av vem? Det svenska teckenspråket är en del av det svenska kulturarvet och bör erkännas som sådant utan förbehåll.

“Det svenska teckenspråket är en del av det svenska kulturarvet och bör erkännas som sådant utan förbehåll”

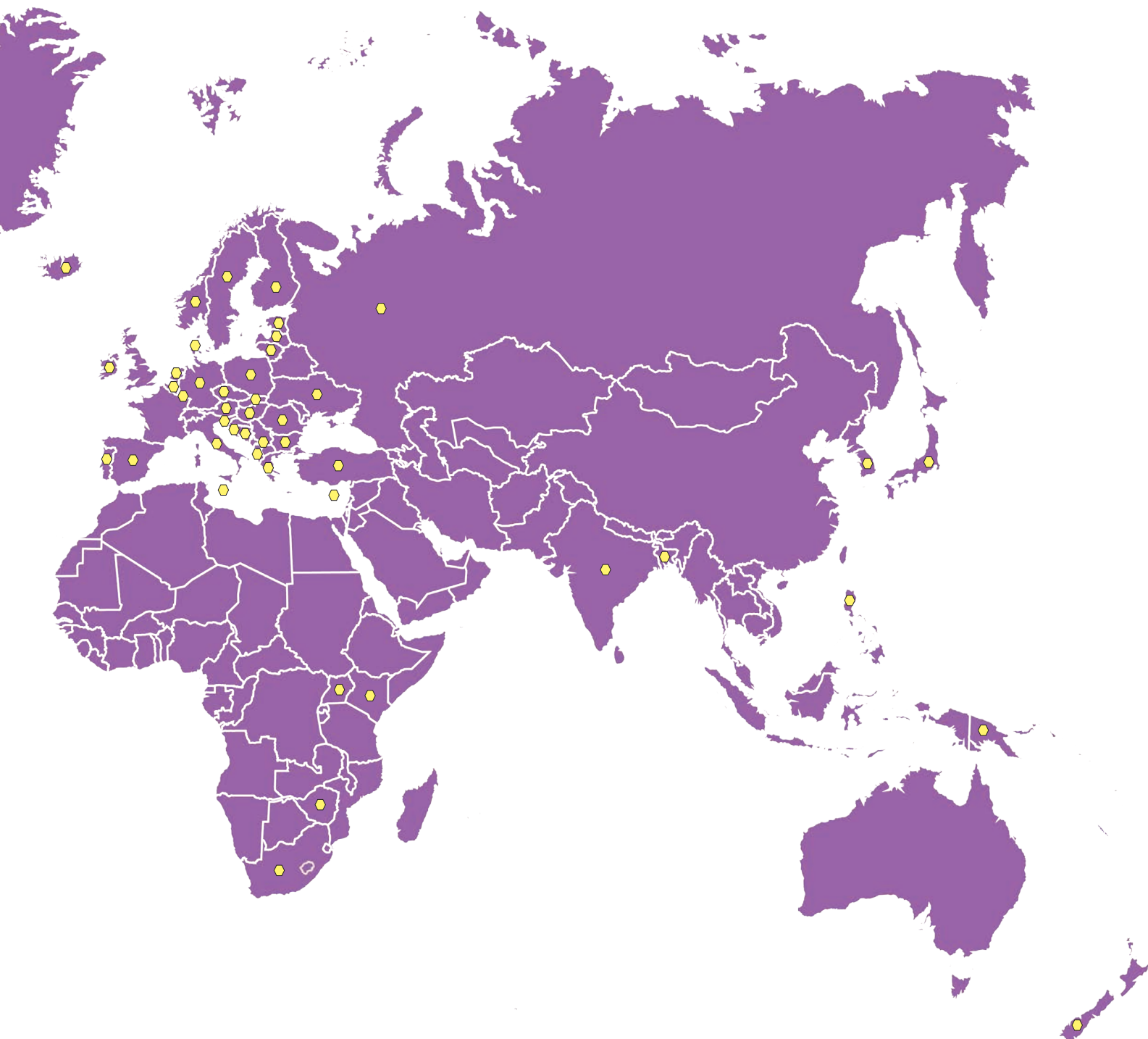
Tommy Lyxell, Språkrådet

På frågan om hur SDR framöver arbetar med att stärka det svenska teckenspråkets ställning, svarar Åsa Henningsson att SDR bland annat har uppvakttat kulturdepartementet och begärt att ha dialogmöte om det svenska teckenspråkets ställning i förhållande till språklagen och minoritetslagen, om språkcentrum för svenskt teckenspråk och insatser för revitalisering. I denna pandemi har det inte blivit något möte ännu.

– Vi ska sätta tryck på kulturdepartementet igen, säger hon och framhåller att språklagen är ett positivt första steg men att mycket arbete kvarstår.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

språk erkända

*I vissa länder talas fler än ett nationellt teckenspråk, till exempel Finland och Kanada. På vilket sätt teckenspråket juridiskt sett är erkänt varierar från land till land.

Tips: besök wfdeaf.org som har en mer detaljerad världskarta.

KÄLLA: World Federation of the Deaf (WFD), The Legal Recognition of National Sign Languages, uppdaterad juli 2021. Listan innehåller länder som är medlemmar i FN, och även Kosovo eftersom dess nationella dövförbund är medlem i WFD fast landet inte är medlem i FN.

SDR: Språkdeprivation ska klassas som diagnos

De senaste åren har vi i Sverige blivit alltmer bekanta med begreppet språkdeprivation, som är en social konsekvens av en understimulerad språkutveckling. Det klassas ännu inte som en diagnos, vilket SDR vill arbeta för att ändra på.

Personer med språkdeprivation misstas ofta för att ha låg IQ eller en kognitiv funktionsnedsättning. Men SDR:s ordförande, Åsa Henningsson som har språkdeprivation som en av sina hjärtefrågor, menar att en språklig brist inte har något samband med en kognitiv funktionsnedsättning.

– Det ena föranleder inte det andra, eftersom vi inte föds med ett färdigt språk. Språket utvecklar vi genom yttre stimulans under uppväxten. En kognitiv funktionsnedsättning kan däremot vara medfödd eller förvärvad av medicinska skäl senare i livet. Ges ingen språklig stimulans blir konsekvenserna att den kognitiva utvecklingen försämras, däremot är den kognitiva förmågan inte nedsatt från start. Så med andra ord, med rätt språklig stimulans så utvecklas den kognitiva förmågan normalt, säger Åsa Henningsson.

Hon berättar att hon vet om fall där man medvetet satt en felaktig diagnos på en person, i brist på annat för att denne ska ha rätt att få det stöd den behöver. Om diagnosen språkdeprivation fastställs skulle det innebära att metoder kan utvecklas och anpassas för just dessa personer, att kunskap kan spridas och attityder förändras. SDR vill därför arbeta för att språkdeprivation ska fastställas som en diagnos.

Vid Dövenheten i Region Skåne har man konstaterat att en betydande del av de som vänder sig till Dövenheten stöter på svårigheter i sina liv på grund av brister i sitt språk och de konsekvenser som följer. Enhetschef Camilla Assmo Wahlberg berättar att de ser positivt på att SDR arbetar för att språkdeprivation ska ses som en diagnos, att omgivningen då kan förstå vikten av att döva får tidig tillgång till ett språk.

– Omgivningen kan då bemöta individen bättre och erbjuda olika insatser från samhället, som möter gruppens behov, säger Camilla Assmo Wahlberg.

I Region Skåne gjordes 2016 en forskningsöversikt över konsekvenser av språklig deprivation hos vuxna teckenspråkiga döva. I forskningsöversikten konstateras att de insatser för personer med språklig deprivation som var mest framgångsrika

var de som gavs av ett fullt teckenspråkigt team. I det ingick exempelvis att använda en kommunikationsspecialist som kunde vara en utbildad döv tolk. Med rätt kunskap och attityd samt rätt stöd och insatser kan många personers livskvalitet höjas. Men resan till en fastställd diagnos är lång.

– Vi måste samla mer underlag, ha samverkan inom sjukvården, psykiatrin, kommunerna och regionerna innan Socialstyrelsen kan skapa en korrekt klassifikation. Det är flera års arbete vi har framför oss, säger Åsa Henningsson.

I dag följer SDR en pågående kartläggning som Region Stockholm driver. Dövteamet Stockholm och Forskning och utbildning inom Habilitering & Hälsa har ställt frågor om bemötande, bedömning och stöd gällande försenad teckenspråksinläring till verksamhetschefer och berörda enhetschefer inom Habiliteringar i Sverige. Resultatet ska presenteras i slutet av september 2021.

Vid Stockholms universitet pågår just nu forskningsprojektet Döva nyanländas flerspråkiga situation i Sverige där man tittar på all slags språkanvändning och språkinläring hos nyanlända. De ser att det finns individer bland nyanlända som inte har fått möjlighet att utveckla språk i dess egentliga mening under uppväxten. Projektet avslutas år 2023.

TEXT: MARIA NORBERG FOTO: SDR

Åsa Henningsson mötte psykiatern Sanjay Gulati i Boston 2019 för att få fördjupade kunskaper om språkdeprivation.

FAKTA: Det här är språkdeprivation

Begreppet språkdeprivation myntades av de amerikanska psykiatrikerna Neil Glickman och Sanjay Gulati. Språkdeprivation är en social konsekvens av en understimulerad språkutveckling. Enligt Neil Glickman känns språkdeprivation igen hos individer genom följande kriterier: medfödd dövhet eller att hörseln förloras före talet ger sig till känna,

att barnet inte stimuleras med teckenspråk, att man inte talar sitt bästa språk flytande, att ha svårt att uttrycka sig eller förstå andra samt att man har beteendemässiga eller sociala störningar och inte har någon psykisk sjukdom.

Alternativt begrepp: försenad teckenspråksinläring.

Välkommen till nya **myMMX**®

Nu har **myMMX**-apparna fått nytt utseende och uppdaterats för en bättre och modernare användarupplevelse.

myMMX tc är en app för dig som vill använda video och text till dina samtal. En totalkonversationstelefon för dig som vill ha ut det mesta av **myMMX**.

myMMX text är en texttelefon med realtidstext (RTT). Perfekt för dig som använder text i dina samtal. Appen har stöd för *Tala direkt*.

myMMX db är en video- och texttelefon för dig med dövblindhet eller kombinerat nedsatt hörsel och syn. **myMMX db** fungerar med punktläsare, skärmförstorings- och skärmläsningssystem.

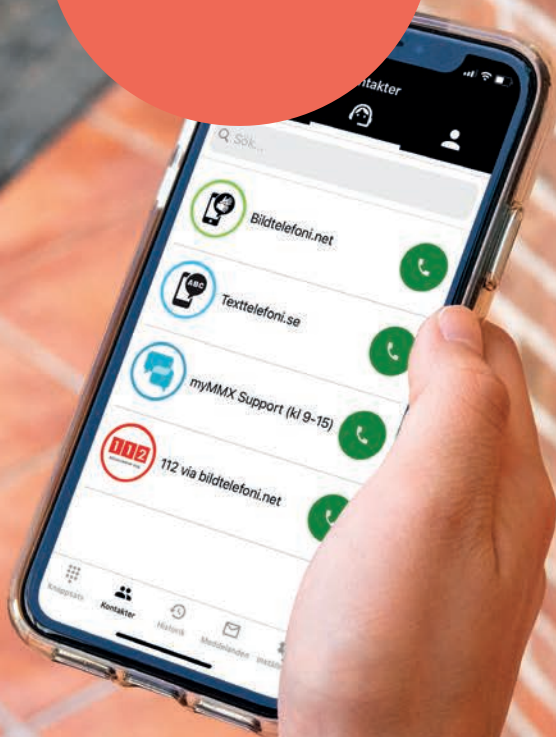
myMMX är bild- och texttelefoni för dig som vill ha ett konto till alla dina enheter. Det är en snygg och enkel app att ringa med. Med **myMMX** kan du ringa till andra bild- och texttelefoner, samt tjänster som *Bildtelefoni.net* och *Texttelefoni.se*. Logga in på PC, iOS och Android med samma konto. Du väljer själv vilken enhet du använder.

Läs mer eller kontakta oss:
mymmx.se

Intresserad?

Kontakta förskrivarna i din region för att få **myMMX**.
Ett konto till alla dina enheter.

NYHET!

myMMX®

myMMX finns i tre modeller

myMMX tc för video- och texttelefonsamtal. **myMMX text** för texttelefon-samtal. **myMMX db** för video och textsamtal för dig med dövblindhet eller kombinerad nedsatt hörsel och syn.

Johanna Mesch. FOTO: NICLAS MARTINSSON

FOTO: SÖREN ANDERSSON/SU

Snart ett halvt sekels teckenspråksforskning

Den svenska teckenspråksforskningen, som bedrivs vid Stockholms universitet, firar 50-årsjubileum nästa år. För DT summerar Johanna Mesch, professor i teckenspråk, vad som utmärker dagens forskning. "Det är glädjande att se att fler döva forskar i sitt eget språk, som är svenskt teckenspråk", säger hon.

Den svenska teckenspråksforskningen inleddes 1972 då Brita Bergman (sedermera professor emerita i teckenspråk) började studera språket. I dag sysselsätter avdelningen för teckenspråk på institutionen för lingvistik vid Stockholms universitet 16 anställda (varav en är professor, en docent och en universitetslektor som forskar en del av arbetstiden).

Ett halvt sekels teckenspråksforskning har snart gått.

Hur står sig teckenspråksforskningen i dag?

– Våra internationella forskningskollegor är imponerade av att både den svenska teckenspråksforskningen och forskningen i dövas och hörselskadades flerspråkighet leds av döva, vilket inte är så vanligt i världen. Det är glädjande att se att fler döva forskar i sitt eget språk, som är svenskt teckenspråk, säger Johanna Mesch och visar ett äldre blad från SDR (okänt årtal). I dokumentet står det:

Sverige har fått sin första doktor i teckenspråket, Brita Bergman (1983 reds anm). Nu måste teckenspråkforskningen fortsätta. Döva måste få tillfälle till att undersöka sitt eget språk på samma villkor som hörande forskar i sina språk.

– Nu kan vi konstatera att vi har lyckats med att nå det målet, säger Johanna Mesch glatt. Samtidigt vill hon slå vakt om hörande teckenspråksforskare som tillsammans med döva forskare behövs då de har olika perspektiv och erfarenheter, vilket är värdefullt.

Hon berättar kortfattat vad som utmärker teckenspråksforskningen vid Stockholms universitet. Forskningsfältet är och har varit brett.

– Teckenspråk har en rik variation. Vi forskar eller har forskat i allt från metanivå som handanalys till mer övergripande som

språkutveckling och -inlärning, och samhällets attityd till teckenspråk, säger Johanna Mesch.

Precis som med andra språk utvecklas det svenska teckenspråket ständigt i takt med samhället. I sin tur påverkar det teckenspråksforskningen. Vi är medvetna på ett annat sätt än tidigare, konstaterar hon. Ett exempel är att vi säger svenskt teckenspråk istället för teckenspråk. En förkortning har också tillkommit: STS istället för tsp. Det är ett sätt att markera att teckenspråk inte är internationellt, vilket är en utbredd missuppfattning. För andra nationella teckenspråk finns snarlika förkortningar som amerikanska ASL, norska NTS och tyska DGS. Men om Johanna Mesch får önska vill hon helst se ett eget namn och tecken för STS som är mer "autentiskt" i likhet med australiska Auslan och brasilianska Libras.

Ett annat exempel är att det vardagliga begreppet genuina tecken inte längre används inom Stockholms universitet. Istället heter det tecken med teckenspråkliga munrörelser när man pratar om tecken som ofta inte har något motsvarande ord på svenska som HYFF (för säkerhets skull) och PAF (gå/sticka iväg/åka). Förklaringen är att ett tecken i sig inte kan sägas vara genuint. (Den äldre akademiska benämningen var tecken med fasta orala komponenter eller fasta munrörelser.)

Sedan finns två nyare benämningar för andra munrörelser: svenskinlånade munrörelser och svenskinlånade reducerade munrörelser (till exempel munbilderna för ordet omöjlig).

Ett annat exempel på vad som utmärker dagens teckenspråksforskning är det här:

– Tidigare gjorde vi ofta jämförelser mellan svenskt teckenspråk och svenska. Nu börjar vi mer och mer jämföra mellan olika nationella teckenspråk då det är samma modalitet (uttrycksform).

Nu ingår Stockholms universitet i ett nordiskt nätverksprojekt där de bland annat förbereder sig för ett kommande forskningsprojekt för jämförande studier i nordiska teckenspråk.

Vad hoppas ni kunna komma fram till?

– Vi vill ta reda på vilka likheter och skillnader det finns mellan olika nordiska tecken som handform, rörelseläge, läge, munrörelse och hur vi organiserar tecken och andra uttrycksformer till satser och meningar. Det är sådant vi vet alltför lite om i dag, säger Johanna Mesch.

Det är enligt henne ett bra sätt att höja de nordiska teckenspråkens status genom att forska i skillnader och likheter och att få utökat kunskapsutbyte i den nordiska regionen.

Ett annat område som präglar dagens teckenspråksforskning är givetvis språkteknologi. Nu har avdelningen för teckenspråk vid Stockholms universitet omfattande digitaliserade korpusar (textsamlingar på svenskt teckenspråk som består av inspelade berättelser/samtal) och en omfattande lexikonverksamhet. Över 190.000 glosor har blivit taggade i korpusarna. Det är ett verksamhetsområde som har expanderat och fortsätter att utvecklas.

Nu är det alltför tidigt att säga något om hur artificiell intelligens (AI) kan gagna teckenspråksforskningen, enligt Johanna Mesch. Men hon anser att det skulle vara intressant att se om det gick att utveckla en AI-teknik som gör att svenska tecken och munrörelser kan läsas av snabbt. Nu måste en person manuellt tagga varje tecken. Men det måste fortfarande finnas någon person som kvalitetskontrollerar om alla tecken är korrekt nedskrivna och som kan översätta hela satser.

– Det är nog något som ligger långt fram i tiden, om det är möjligt. Det måste också finnas intresse hos oss eller samarbetspartners och forskningsmedel att utveckla en sådan teknik.

Avdelningen för dövas och hörselskadades flerspråkighet sitter vägg i vägg med teckenspråksavdelningen. Där bedrivs även forskning (av

två docenter och två doktorander). DT frågar Krister Schönström, docent i svenska som andraspråk för döva:

Varför är det viktigt att inte bara forska i svenskt teckenspråk utan också i dövas och hörselskadades flerspråkighet?

– Döva och hörselskadade i Sverige är ofta flerspråkiga. De talar inte bara svenskt teckenspråk utan också svenska, som är det språk som omger oss i samhället. I många fall kan de även andra språk, såväl tecknade som skriftliga och/eller talade språk.

– Vi är intresserade av att forska i döva och hörselskadades språkinlärning och -användning; hur de lär sig svenska parallellt med svenskt teckenspråk, hur de växlar mellan språken och hur språken utvecklas i relation till varandra med mera, säger han och fortsätter:

– Det är också intressant att se vilka kognitiva fördelar det finns med att vara bimodalt (två olika uttrycksformer) tvåspråkiga. Vi vet till exempel att hörselskadade ofta tycker att det är skönt att kunna växla mellan talad svenska och svenskt teckenspråk. De väljer det språk som passar bäst beroende på vilken situation de befinner sig i, något som ger dem ökad flexibilitet och valmöjligheter, svarar Krister Schönström.

Nästa år kommer teckenspråksforskningen att fira 50-årsjubileum. Då ska en temadag arrangeras i samarbete med SDR som nästa år fyller 100 år. Då ska de bjuda på historiska återblickar och berätta om aktuella forskningsprojekt.

– Roligt att vi och SDR jubilerar samma år! säger Johanna Mesch.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

Läs mer på www.ling.su.se om aktuella forskningsprojekt och utbildningar, och om deras populära teckenspråkslexikon på sid. 29 i den här tidningen.

Tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö på våra specialskolor

Specialpedagogiska skolmyndigheten driver flera specialskolor runt om i landet. Vi har tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö för elever som är döva eller har hörselnedsättning, även med ytterligare funktionsnedsättningar, i sex skolor:

Kristinaskolan, Härnösand
Manillaskolan, Stockholm
Birgittaskolan, Örebro
Åsbackaskolan, Örebro
Vänerskolan, Vänersborg
Östervångsskolan, Lund

Våra skolor lär ut samma saker som grundskolan, men undervisar tvåspråkigt så att eleverna utvecklar både svenskt teckenspråk och svenska.

Bor ni långt från närmaste specialskola? De flesta av våra skolor har också boende för elever som bor långt från sin skola.

Ska ditt barn börja förskoleklass eller första klass nästa år skickar du in **ansökan senast den 15 november**. Behöver ditt barn byta skolform kan du skicka in ansökan under hela året.

Läs mer om ansökan och vilka handlingar du behöver skicka in på www.spsm.se/sokaskola

Vill du veta mer eller besöka en av våra skolor?

Ring oss på 010 473 50 00 eller titta in på www.spsm.se/skolalternativ

FOTO: SPSM

Birgittaskolan – landets största arbetsplats för teckenspråkiga

● Det finns teckenspråkiga arbetsplatser runt om i Sverige. Om vi ska rangordna dem efter storlek, är Birgittaskolan och Åsbackaskolan i Örebro landets största arbetsplatser för teckenspråkiga. De delar samma lokaler. Rektor Roger Holmström berättar för DT att skolorna har ca 180 elever och 135 lärare, elevassistenter, ledning, boende- och elevhjälpsoffpersonal. Sedan tillkommer två enheter som finns på skolområdet: stödorganisation (kök, vaktmästare, lokalvård, tolkar och administration) och SPSM:s läromedelsavdelning. Totalt sett är det runt 345 personer på en och samma plats där teckenspråket är det gemensamma språket.

Ny rapport: få förskolor som kan erbjuda teckenspråksmiljö

● Språkrådet har gjort en ny kartläggning av teckenspråkiga förskolor. Resultatet visar att det fanns ungefär lika många teckenspråkiga förskolor 2020 som 2010. 20 förskolor, som tog emot döva eller hörselskadade barn blev undersökta. Språkrådet konstaterade att 9 av 20 förskolor kunde sägas erbjuda en teckenspråksmiljö. Tre kriterier skulle vara uppfyllda: minst två i personalgruppen ska behärska svenskt teckenspråk, det ska finnas minst fyra teckenspråkiga barn, och det svenska teckenspråket ska användas i alla aktiviteter. Rapporten "Teckenspråkiga förskolor 2020" kan laddas ner på www.isof.se.

FOTO: TECKENSPRÅKSLEXIKON

Världsomfattande tecknet för 'corona' utsett till Årets tecken

● Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen lanserade Årets tecken för första gången i år. På Teckenspråkets dag den 14 maj utsåg de tecknet för 'corona' till årets tecken. Motiveringen var att tecknet hade fått mycket snabb spridning i teckenspråksvärlden, såväl i Sverige som internationellt. Och alla förslag som Språkrådet fick in av allmänheten hade en koppling till pandemin. Målet med utnämningen är att utse ett tecken som på bästa sätt fångar året som har gått, skriver Språkrådet. I grannlandet Danmark blev tecknet för 'corona' också utvalt som Årets tecken av Dansk Sprognævn i december ifjol.

Talare av svenskt teckenspråk & finska om översatt information

● Språkrådet har gjort en undersökning om hur talare av finska och svenskt teckenspråk, som båda är minoritetsspråksgrepp i Sverige, tar till sig översatt information när de utför ärenden hos fyra myndigheter. Resultatet visar att översättningar på myndigheternas webbplatser har både ett symboliskt värde och en praktisk betydelse. Översättningarna hjälper till att förstå informationen även om man kan svenska. För många talare av finska och svenskt teckenspråk är information på det egna språket ett viktigt erkännande som minoriteter i det svenska samhället.

TegnTube – unik och ungdomlig sajt om nordiska teckenspråk

● TegnTube är en ny och unik teckenspråkssajt. På den berättar 18 barn och ungdomar från de fem nordiska länderna om vilka språk de till vardags använder och vad teckenspråket betyder för dem. Vidare bjuder TegnTube på kortare klipp om dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk teckenspråksgrammatik. Sajten är ett nordiskt projekt som letts av Dansk Sprognævn i samarbete med andra nordiska språkråd, däribland svenska Språkrådet, och organisationer som Dövas Nordiska Råd. Projektet är avslutat, men webbplatsen tegtube.com och dess Youtubekanal med över 150 klipp lever vidare. Samtliga videor kan ses med undertexter.

Örebro som Europas teckenspråkshuvudstad i 10 år till

● 2010 utropade sig Örebro till Europas teckenspråkshuvudstad. Fyra parter stod bakom: Örebro kommun, Region Örebro län, Örebro universitet och Specialpedagogiska skolmyndigheten. På Teckenspråkets dag den 14 maj i år samlades representanter från dessa fyra parter, och även Länsstyrelsen Örebro län, på en presskonferens. De deklarerade då sin nya avsiktsförklaring, det var att Örebro skulle vara Europas teckenspråkshuvudstad i tio år till. Nytt för kommande period är att de fem parterna ska ta fram en gemensam aktivitetsplan. Presskonferensen finns att se på Youtube.

Folkbildning, framtidstro, teckenspråk, Örebro

Allmän kurs på teckenspråk

- Gör klart gymnasiet/grundskolan
- Alla lärare är teckenspråkiga
- Individanpassade studier

Teckenspråkskurser

Teckenspråk för hörande och hörselskadade på plats eller på distans.

Tolkutbildning

Yrkesutbildning för dig som vill jobba som teckenspråks- och dövblindtolk.

📍 Klerkgatan 16, Örebro
📧 fellingsbro.fhsk

🌐 www.fellingsbro.fhsk.se
📱 @fellingsbro.fhsk.orebro

✉ info@fellingsbro.fhsk.se
📺 <http://bit.ly/youtube-fellingsbro>

Svenska kyrkan

Svenska kyrkans jourtelefon på teckenspråk

Svenska kyrkan erbjuder dig som är döv, samtal med en teckenspråkig präst eller diakon.

Du kan ringa jourtelefonen om du har det svårt och behöver stöd, om du har existentiella frågor eller känner oro och sorg. Linjen är öppen för alla oavsett livsåskådning och trosuppfattning. De präster och diakoner som svarar i bildtelefonen är fullt teckenspråkiga och har tystnadsplikt.

Adress till jourtelefonen: svenskakyrkan@ectalk.se

Jourtelefonens öppettider:
mån 10-16, ons 10-19, fre 10-16

Vardagsbus! På teckenspråk.

TUFF

Teckenspråksutbildning
för föräldrar

www.tuffkurs.nu

SDR:s webbshop: handla.sdr.org

T-shirt

Turkos och svart t-shirt
med det svenska
handalfabetet i vit färg.

Finns i barn- och vuxen-
storlekar. 100% bomull.

135:-

Vuxen

90:-

Barn

FLYGPLAN

299:-

Teckenkort

111 teckenkort till barn eller
dig som vill lära teckenspråk.
Teckenkortet består av bl.a.
djur, leksaker och färger
samt bokstäver och siffror.
Illustrationer: Mikael Öhlund.

105:-

1-pack

190:-

2-pack

Muggar

Med två olika tryck:
HANDALFABET / FIKA.
SDR:s logotyp på baksida.
Design: Johan Wallin och
Maja Lidbrink.

Se fler produkter i vår webbshop: handla.sdr.org. Alla priser är inklusive frakt!

Välkommen att följa vårt instagramkonto @sdrhandla

Stöd Sveriges Dövas Riksförbund och vårt arbete för ett samhälle där teckenspråk är självklart!

Så kan du studera till teckenspråklärare

I dag spekulerar vi om det är brist på eller överskott av teckenspråklärare i Sverige. Hur blir man lärare i svenskt teckenspråk? Finns det en framtid inom yrket? DT tar reda på det.

I nuläget finns det två vägar att gå för att bli lärare och få undervisa i svenskt teckenspråk. Den ena går via högskola eller universitet och efter avslutad utbildning får man lärarexamen. Den andra går via folkhögskola. Vi börjar med den förstnämnda vägen:

Grundskolor och gymnasieskolor, bland annat riksgymnasiet för döva och hörselskadade, kräver lärare med högskoleexamen och rätt ämnesbehörighet. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) bekräftar även att de efterfrågar detta och med rätt behörighet kan man få fast anställning på en av deras specialskolor.

Lina Jerpö, samordnare tvåspråkighet vid SPSM, berättar att behovet av examinerade lärare i svenskt teckenspråk är stort.

– Svenskt teckenspråk är ett viktigt ämne i våra specialskolor som finns i alla årskurser. I dag kan vi ha svårt att rekrytera behöriga lärare i ämnet svenskt teckenspråk. Vi uppmuntrar självklart till utbildning inom detta eftersom behovet av behöriga lärare är stort även framöver, säger Lina Jerpö.

Förutom undervisning i svenskt teckenspråk för elever i specialskolor bedriver SPSM också fjärrundervisning i svenskt teckenspråk och teckenspråkskurser för syskon eller CODA. Den sistnämnda sker även fysiskt på plats vid deras skolor. I första hand föredrar SPSM att anställa lärare som har behörighet i ämnet svenskt teckenspråk. Om kriterierna inte uppfylls tittar de på om den sökande på annat sätt har likvärdiga kunskaper, pedagogisk erfarenhet och kompetens i ämnet svenskt teckenspråk.

Stockholms universitet är det enda lärosäte i Sverige som erbjuder kurser i teckenspråkslingvistik på högskolenivå.

Ingela Holmström, universitetslektor och docent i teckenspråk med inriktning mot tvåspråkighet, Stockholms universitet, berättar att man kan göra på olika sätt:

1) Studenten läser 90 högskolepoäng teckenspråkslingvistik på Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. Det tar 3 år att läsa alla kurser i teckenspråkslingvistik eftersom de är på halvfart och man med fördel parallellt kan läsa ett annat ämne för att få behörighet i andra ämnen.

Sen behöver studenten också läsa en kompletterande pedagogisk utbildning på 90 högskolepoäng för att kunna bli behörig lärare i ämnet. Den är på helfart och tar 1,5 år. Under studierna får studenten också göra praktik som heter verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

Teckenspråkslektion på distans. FOTO: VÄSTANVIKS FOLKHÖGSKOLA

2) Studenter hos andra lärosäten i Sverige, som vill bli ämneslärare i svenskt teckenspråk, behöver kontakta sin utbildningsanordnare för att komma överens om hur de ska kunna räkna in dessa kurser, som ges vid Stockholms universitet, i sin utbildning.

– Många som vill läsa till lärare i svenskt teckenspråk tror att det räcker att kunna teckenspråk rent praktiskt, men så är inte fallet. Man måste även ha teoretiska kunskaper för att bli lärare, samma sak om man vill bli lärare i svenska eller engelska, så måste man läsa högskolekurser i dessa språk, avslutar Ingela Holmström.

Den andra vägen att bli teckenspråklärare finns hos Västansviks folkhögskola i Leksand. Skolan har under åren haft teckenspråklärarytbildningar, senast förra läsåret och gruppen tog examen i våras. Johanna Edbäck, huvudansvarig för utbildningen, berättar var man efter genomförd utbildning kan få arbete.

– Man kan till exempel undervisa på studiecirklar, föräldrautbildningar (introduktionskurser inom regioner eller TUFF-utbildning), folkhögskolekurser och så vidare. Utbildningen ger ingen formell lärarbehörighet utan riktar sig till de som är intresserade av att undervisa hörande vuxna nybörjare, säger Johanna Edbäck.

Utbildningen är på 40 veckor, på heltid och ges på svenskt teckenspråk. Tre veckors praktik på annan ort ingår.

Ansökningarna inför utbildningen höst 2021 var för få och Västansviks folkhögskola har bestämt att inte starta upp utbildningen i höst. Men de planerar att fortsätta med utbildningen och eventuellt blir det en ny kursstart 2022.

Deltagare från tidigare teckenspråklärarytbildningar har bland annat fått arbete som teckenspråklärare på TUFF-utbildning, folkhögskola, med teckenspråksmaterial hos SPSM och på kvällskurser. Några har valt att fortsätta läsa svenskt teckenspråk på Stockholms universitet. Johanna Edbäck om möjlighet att få arbete efter avslutad utbildning:

– Eftersom det är beroende på om en är flyttbar eller inte, är det olika lätt eller svårt att få arbete efter avslutad utbildning.

TEXT: SARAH REMGREN

Hallå där, Jenny Karlsson, teckenspråkslärare på SIMA Folkhögskola i Åkarp

Hur kom det sig att du blev teckenspråkslärare?

– Först drömde jag om att bli arkeolog precis som Indiana Jones. Men det blev inte så efter studenten. Istället läste jag kurser på universitet parallellt med mitt arbete på Östervångsskolan. På skolan var jag resurslärare i en klass samt undervisade i svenskt teckenspråk för taxichaufförer som körde elever till skolan. Ett minne från den tiden var när jag läste Harry Potter för elever på vårt språk, teckenspråk. Sagostunderna gjorde ett sådant starkt intryck på eleverna och mig. Där började min livslånga passion för yrket.

Vilka erfarenheter har du haft under din yrkeskarriär?

– Jag har varit verksam i yrket i över 20 år och det är fortfarande lika roligt och givande! Under åren har jag hunnit läsa kurser som berör svenskt teckenspråk på högskolenivå. När jag tittar tillbaka på mina år som teckenspråkslärare, är jag ödmjuk och tacksam över att fått undervisa för olika målgrupper på olika nivåer.

Jag har haft klasser på Komvux och gymnasieskolor. Sen arbetade jag hos Hörselenheten barn och ungdom, Region Skåne. Det var bland

annat introduktionskurs för föräldrar till döva och hörselskadade barn där. För mig var det viktigt att föräldrar fick träffa en döv teckenspråkslärare. Jag kunde visa för dem att döva lever precis som andra och vara dörroppnare till teckenspråksvärlden.

Vad är det bästa med yrket?

– Människorna! Att få skapa relationer med de som läser teckenspråk på alla nivåer: döva, hörselskadade och hörande. Genom mitt jobb kan jag skapa ringar på vattnet så att kunskap om döva och teckenspråk sprids.

Jag har stött på döva som ifrågasätter varför de ska läsa svenskt teckenspråk när de redan kan det flytande. Det gör mig mållös. Personer i Sverige läser ju svenska även om de är uppvuxna och bor i landet. För mig har alla, speciellt döva och hörselskadade, rätt till teckenspråk och då menar jag verkligen alla. Från föräldrar och anhöriga till de som är nyfikna på språket. Alla har rätt att lära sig och utveckla det.

Hur ser du på framtiden för yrket?

– Jag ser att det är brist på teckenspråkslärare i Sverige. Till exempel kan gymnasieskolor ha problem att hitta lärare som kan undervisa svenskt teckenspråk för hörande. Ni som funderar på att bli lärare i teckenspråk, gör det! Ni behövs verkligen. Det har berikat mitt liv och jag har genom yrket fått en personlig och inre utveckling i mitt teckenspråk och kring tvåspråkighet.

TEXT: SARAH REMGREN

Omniator

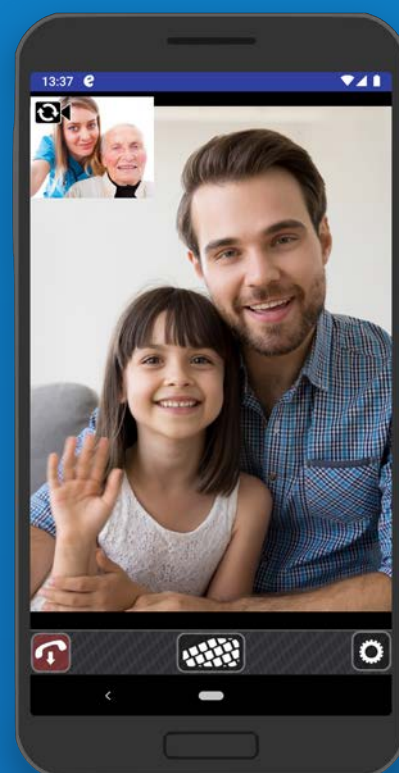
Tillgänglighet och trygghet

eCtouch

BY OMNITOR

DATOR • SURFPLATTA • MOBIL

Våra produkter förskrivs som hjälpmedel av regionerna (landstingen)

Guide till kultur på teckenspråk

Att vara nyfiken på kultur är en sak, att hitta till den är en annan. För det finns teater och poesi såväl som film på svenskt teckenspråk och andra nationella teckenspråk. Dessutom finns tv-program producerade av döva med döva programledare, och allt fler svenska program översätts eller tolkas till teckenspråk. Historieböcker och romaner om och av döva går att finna på bibliotek eller köpa för den som gillar att läsa. DT ger här en guide till en del av det rika utbud som dövkultur ger.

TEXTER: JENNY SCHÖLDT OLSÉN

FOTO: JOHAN SÖDER

SVT Sagoträdet

Vi syns i rutan – om TV på svenskt teckenspråk

● Det finns ett stort antal TV-program som tolkas och översätts till svenskt teckenspråk. Melodifestivalens teckenspråksöversatta låtar har fått stor uppmärksamhet de senaste åren. Program som produceras för teckenspråkiga är något annat. SVT Teckenspråk och UR Teckenspråk producerar samhällsprogram, barnprogram, dokumentärer och faktaprogram. De samarbetar också med privata bolag. Allt är på teckenspråk. Tittar man på gamla program på SVT:s Öppet Arkiv kan man se hur programledarnas teckenspråk förändrats över åren. På 1970-talet då man började med teckenspråkiga program uppfattades tecknad svenska som mer ordentligt. Mycket har hänt sedan dess! På SVT Play hittas bland annat Nyhetstecken, Nya Perspektiv och barnprogram som Sagoträdet och Cykel-Oskar. UR Play bjuder på program som till exempel Lilla Aktuellt teckenspråk, Handformshissen och Dövas historia genom tiderna. Bägge streamingtjänsterna har teckenspråk som sökbar kategori.

FOTO: DAG JENSEN

Rampfeber

Banbrytande scenkonst på teckenspråk sedan 1970

● Dövkultur, teckenspråk och teater kan sägas vara en sorts helig treenighet. Tyst Teater bildades av amatörer som 1970 turnerade med en politisk pjäs om att vara döv och det blev succé. 1977 blev ensemblen en del av Riksteatern. Ökad nationell och internationell uppmärksamhet och respekt för sin säregna ställning och experimentella lösningar gav gruppen en allt starkare plattform för scenkonst på svenskt teckenspråk. Ensemblen blandar omarbetade klassiker som "Fröken Julie" och "Bernardas Hus" med nyskrivna pjäser som "Världens största fest" och "Superhjältarna". Samarbeten med internationella teatrar är en del av verksamheten. Nu är de aktuella med "Rampfeber", en finsk-norsk-svensk samproduktion. Utbildade döva skådespelare, döva kostymörer, regissörer, dramatiker, scenografer och en döv konstnärlig ledare är andra framgångar teatern uppnått. På 50-årsjubileet 2020 bytte man namn till Riksteatern Crea för att bli av med det otidsenliga gamla namnet och en jubileumsbok gavs ut.

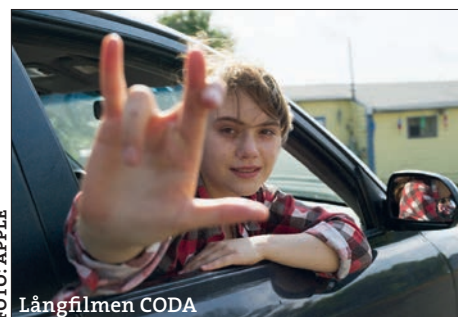

FOTO: APPLE

Långfilmen CODA

Är livet som på bio? Döva bakom och framför vita duken

● Svaret på den frågan har DT inte, men kanske hittar svaret på Dövfilmfestivalen? Året 2000 startade två eldsjälar en festival som enbart visade döv- och teckenspråksrelaterade filmer. Det har från början funnits en tanke om att festivalen inte ska vara någon sorts tävling och att antalet åsikter om vad som är bra och dåligt är lika många som själva publiken. Därför har den årliga festivalen bjudit på ett stort utbud av kort- och långfilmer från jordens alla hörn (nästan). Enstaka festivaler med tävlingsformat har anordnats, i Örebro, där svenska döva bidragit med kortfilmer. I Malmö startades en årlig fest-ival av två andra eldsjälar 2013 som år 2021 var digital. Vem vet vad som kommer framöver? I övrigt finns döv- och teckenspråksrelaterade filmer och tv-serier att streama på nätet, t.ex. nylanserade långfilmen CODA, Oscarsvinnande kortfilmen The Silent Child och anders.se (världens kanske första serie utan ljud). Kan du komma på döva karaktärer du sett på filmduken? Hur beskrevs de?

FOTO: @TWINSOUAHID

Tvillingarna Ouahids VV-nummer

Visual Vernacular – filmiskt och dramatiskt konstuttryck

● Vi känner igen exempel där berättaren exempelvis blir en tickande klocka eller en örn som flyger. Men det är enbart en liten del av den här konstformen, Visual Vernacular (VV). Korta filmsnuttar med VV kan hittas på nätet. Artister som specialiserat sig på konstformen uppmärksammas allt mer och mästarna inspirerar döva berättare, skådespelare och konstnärer. Vad är VV? Orden betyder visuell och folklig, som att det är ett modersmål för ögat. Så jämförs VV också med filmen. Berättaren går ut och in i de roller hen gestaltar, byter perspektiv och målar upp händelser. På så vis kan berättaren få syssnaren att uppleva många olika perspektiv i ett hastigt händelseförlopp. Det är actionfyllt och dramatiskt.

Historien kryllar av döva, men kanske inte i litteraturen

● ”Har du något lästips?” är en fråga som då och då dyker upp när det kommer till döva och vår historia. När döva dyker upp i romaner är det sällan några större karaktärer, och i regel vet författaren inte så mycket om dövas verklighet. Oftast speglar de istället den hörande världen. Carl-Johan Vallgrens Den vidunderliga kärlekens historia har en nyanserat beskriven döv huvudperson men handlar inte om dövas historia.. Är du intresserad av dövas historia och verklighet? Prova något av följande nedslag (för att ta några exempel):

Mycket kända bland svenska döva är den engagerade Ulla Bell Thorins, som förutom författandet även satt med i föreningar och bidrog till Dövkyrkans framväxt, självbiografiska böcker

Teckenspråkspoet Juli af Klintberg

Teckenspråkspoesi – att måla med tecken på ett kreativt sätt

● Att leka med tecken och hitta nya nyanser. Att hitta en rytm, ett flyt och nya sätt att uttrycka gamla tankar och känslor. Att använda språket fritt och kreativt – det har all poesi gemensamt. Samtidigt är poesi det språkuttryck som är svårast att översätta från ett språk till ett annat. Teckenspråkspoesi kan grovt delas upp i två olika riktningar; ett där man leker med lexikala (fasta) tecken, och ett där man arbetar med ikoniska (avbildande) tecken. Naturligtvis är det ingen absolut uppdelning utan de flesta blandar och provar uttryck. Poeter tar också intryck av poesi på andra språk och gör egna tolkningar. Kända teckenspråkspoeter i Sverige är Juli af Klintberg och Debbie Zacsco Rennie.

er om sin uppväxt på dövskola och yrkesskola som börjar med Berövat språk. Den store döve profilen Lars Kruth, en av pionjärerna i kampen för dövas rättigheter, berättar om sitt politiska liv i En tyst värld – full av liv. Göran Skytte skriver om sin döve förfäder, och om dövhistoria, i Brev från tystnaden.

Den döve historikern Per Eriksson har givit ut Dövas historia i två delar, en faktarik verk om dövas väl och ve i svensk historia och något om den europeiska, samt den nyligen utgivna Munktecken i Sverige, om de tecken som munkarna i klostren använde under timmar där ingen röst fick höras. Om den guldålder som europeiska döva upplevde under 1700-1800-talen skriver Lennart Andersson i Teckenspråkets guldålder, även den i två delar. Psykologen Harlan Lane skriver om dövas villkor i Ögats folk samt Bakom välviljans mask. Är man bekväm med att läsa på engelska rekommenderas Paddy Ladds Understanding deaf culture, en sorts reseguide till dövas kultur, där han myntar begreppet deafhood som beskriver den helhet och den rika gemenskap som går att hitta i att vara döv och teckenspråkig (jfr dövhets som medicinsk diagnos).

FOTO: PETRA EKLUND

Dövas Nordiska Kulturfestival 2018

Du kan ta en döv från kulturen men inte kulturen från en döv

● Vad är då den döva kulturen och var hittar vi den? Ett enkelt svar skulle kunna vara att den döva kulturen hittas där två döva möts och använder teckenspråk. Den döva identiteten och kulturen hittas i beteendet, teckenspråket, och de sociala koderna döva har. Det säregna med döva som minoritet är att majoriteten av oss inte föds in i den, utan i en hörande familj. Att döva underskattats och förtryckts har skapat en särskild gemenskap, en förståelse som enbart döva kan dela med varandra.

Den senaste åren har det skrivits mycket om hur språk, kropp och identitet hör ihop. Det är något som döva känner till och vetat om sedan urminnes tider. I och med att teckenspråksundervisning och dövskolan gjorde att döva kunde mötas och utveckla språket och hitta sitt sammanhang blev det gemensamma självförtroendet oerhört mycket större och man bildade föreningar och klubbar. Tidigt förstod döva vikten av social jämställdhet och ansvar. (Kuriosa: Stockholms Dövas Förening hade från starten en relativt rättvis könsfördelning i sin styrelse.)

Dövföreningarna hade kassor för arbetslösa och begravningar, och bistod varandra i ett samhälle som, då som nu, diskriminerar. Föreningarna fungerade som oaser där döva kunde mötas och interagera på sitt eget språk. Numera har vi en bättre ställning i samhället och föreningarna har inte samma betydelse även om de utgör en betydande del av det döva samhällets ryggrad.

Oavsett hur tiderna varit har språket och gemenskapen varit en grundläggande del av den döva identiteten. Dövskolan är också av stor betydelse. Sport- och kulturella evenemang, teater, festivaler och privata tillställningar är viktiga språkliga mötespunkter. Social media har blivit en plattform för socialt och kulturellt utbyte. När en döv refererar till döva menar hen oftast inte ”människor som liksom jag inte hör” utan döva som en språklig och kulturell minoritet.

Deaflympics – viktig mötesplats

Ge dig själv nya möjligheter!

2021 - 2022

UTBILDNINGAR

ALLMÄN KURS
TOLKUTBILDNING FÖR DÖVA
TECKENSPRÅKSTOLK- OCH
DÖVBLINDTOLKUTBILDNING
TECKENSPRÅKSLINJE
FÖR SYNSKADADE,
HÖRSELSKADADE OCH HÖRANDE
KÖRKORTSTEORI - INTENSIVKURS
TECKENSPRÅKSLÄRARUTBILDNING
TECKENSPRÅKSKURSER PÅ DISTANS

KORTA KURSER

DÖVSTUDIER 1 & 2
DIGITALISERA DIG!
TECKENSPRÅKSKURSER
RETORIK
FEEDERKURS
SVENSKA SOM ANDRA SPRÅK
PROVA PÅ KURSER
TAKTILT TECKENSPRÅK -
FÖRÄLDRAR
TAKTILT TECKENSPRÅK -
PERSONAL

Västerviks folkhögskola
Teckenspråkig studiemiljö i Leksand

www.vastanviksfhs.se

Antologi:

Åtta personer med vitt skilda bakgrunder berättar om vad det svenska teckenspråket betyder för dem.

Sidorna 20-25 →

Från noll teckenspråk till två teckenspråk

Under min barndom i Syrien var jag den enda döva i familjen och det var en utmaning för mina föräldrar. De försökte ihärdigt lära mig att uttala olika ord, vilket var svårt för mig. Jag förstod inte vad det innebar att vara döv och varför jag inte kunde kommunicera som andra. Det fanns inte någon skola för döva i Syrien. Mina föräldrar var fast beslutna att jag skulle få adekvat utbildning som mina syskon. Jag gick i en skola för hörande men vid tolvårsålder fick jag inte fortsätta. Till slut lyckades mina föräldrar hitta en dövskola i Jordanien. Där fick jag träffa döva elever men alla använde arabiskt teckenspråk och det var något konstigt för mig. Jag hade ingen aning om teckenspråk och jag ville inte lära mig det. Men efter ett tag ändrades min inställning och jag blev snabbt duktig på teckenspråk. Teckenspråk har förändrat mitt liv, jag blev självständig och kunde enkelt förklara saker och ting istället för missförstånd och misslyckade försök med dåligt uttal. Jag accepterade vem jag var och blev till och med stolt över att vara döv.

Oktober 2015 kom jag till Sverige och det kändes som att jag fick börja om på nytt. Men jag visste redan mitt mål och det var att jag skulle lära mig svenskt teckenspråk. Jag lyckades få möjlighet att studera på SIMA folkhögskolan i Åkarp utanför Malmö där jag lärde mig svenskt teckenspråk på tre månader trots att det var helt annorlunda än det teckenspråk jag kunde innan.

Arabiskt teckenspråk inriktar sig mer på ansiktsuttryck än grammatik medan svenskt teckenspråk fokuserar mer på grammatik. Jag har även haft en del kulturkrockar då vissa tecken betraktas som tabu i det arabiska samhället som svenska tecken för R och tjej. Med tiden lärde jag känna och acceptera skillnaderna mellan språken. Det svenska teckenspråket har möjliggjort för mig att bli en integrerad del av samhället. Jag fick delta i olika aktiviteter och jobba på olika ställen. Teckenspråk är min hörsel och röst, utan det skulle mitt liv ha varit meningslöst och nu har jag så bra självförtroende att jag vet att jag kan klara allt.

Najlaa Sad Aldeen, dövlarare i Syrien & lärar- och rehabiliteringsassistent i Sverige

Teckenspråket – bron mellan två världar

Mitt i livet så fick jag dövblindhet, som en tyst bomb utan explosion och med funktionen att ta bort syn och hörsel i det tysta. Från att ha det talade språket som enda kommunikationssätt så befann jag mig i början av ett tomt vakuum när min syn och hörsel började svikta. Då upptäckte jag teckenspråket via föreningslivet och att det fanns dövblindtolkar som kunde förmedla det talade ordet till ett visuellt tecken och slutligen som ett tecken som formades i min hand. Långsamt och mödosamt så började jag att ta mig till teckenspråket via dessa tillfällen, ord för ord, tecken för tecken. En resa som har pågått nu i nio år av tålmodigt nötnande, nyfiken utforskande och kreativt skapande för att förbättra min upplevelse och förståelse av omvärlden. Någon myntade någon gång ett uttryck om att teckenspråk är som syre för den som andas, vilket jag är den förste att skriva under på.

För mig är teckenspråket en bro över okänt vatten, som binder ihop min värld med den övriga som alla andra lever i. Men jag har också med årens lopp lärt mig uppskatta teckenspråkets förmåga att generera känslor och uttryck som det talade språket inte kan mäta sig med. Att vara människa är att kunna kommunicera oavsett hur du än förmedlar det och tar det till dig. Jag är så oerhört tacksam att det fanns för mig ett språk som kunde fånga upp mig i det där vakuumet och ge mig en väg in i existensen.

Att det teckenspråk som jag i dag tar till mig är ett taktilt sådant, gör det inte mindre speciellt. Tvärtom, för tillsammans med tecknets betydelse så kommer också en annans människas känslor med in via beröringen och teckenspråket blir en än mer starkare upplevelse.

Så jag kämpar på med att lära mig mer, finna orden som svävar ute i det fria och fånga dem med ett tecken som växer fram i mina händer, men framför allt så känner jag en enorm tacksamhet över att jag blev räddad av detta vackra språk. För att kommunicera är att få vara människa.

Torbjörn Svensson, föreläsare och äventyrare

Språkets gränser är världens gränser

En god vän skickade citatet *"Språkets gränser är världens gränser"*, som Ludwig Wittgenstein myntade, till mig när jag började arbeta som biträdande rektor på Birgittaskolan för några år sedan.

Det slog mig där och då, att citatet inte bara handlade om vad mitt arbete går ut på. Utan också vad mitt liv har präglats av. Sen jag föddes har jag alltid omgetts av två språk – svenskt teckenspråk och svenska. Pappa som var döv och mamma som är hörselskadad hade varsitt modersmål. Fram till skolåldern var båda språken jämbördiga för mig. Jag brukade hänga med pappa när han åkte till Birka bowlinghall varje onsdag eftermiddag för att bowla ett par timmar med IK Hephata.

I ärlighetens namn kanske jag mest såg fram emot att alltid få korv med bröd när jag följde med (i dag fattar jag ju att det var mest för att han kunde få vara i fred en stund för att snacka med sina kompisar, en förälderlifehack helt enkelt), så var jag också alltid fascinerad att se alla teckna med varandra.

Under skol- och gymnasieåldern gick jag i kommunal hörselklass där svenskan var det dominerande språket och teckenspråket tynades av en bit – närvarande, men inte mycket. För mig vid den tiden, så, ja, jo, det fungerade. När jag engagerade mig mer i föreningslivet, framför allt i Unga hörselskadade, så stärktes teckenspråkets betydelse för mig och där fick jag insikten att det också var min grundtrygghet. Jag behövde aldrig oroa mig att inte hänga med, slippa ständigt vara idel öra och då ha en mer rättvis chans att vara jag. På riktigt.

Mitt språks gränser är min världs gränser. Ju mer jag kan mitt eller mina språk desto större blir min värld. Jag kan förstå mer. Jag kan förklara mer. Jag kan mer leta efter kunskap och jag kan också mer förstå att jag inte förstår. Det är vad svenskt teckenspråk kan ge mig. Det är också det som är grundstenen i mitt arbete med elever som är döva eller har hörselnedsättning. Ju mer teckenspråk de har desto större blir deras värld.

Tobias Palmkvist, biträdande rektor, Birgittaskolan

Jag har alltid andats, drömt och tänkt på teckenspråk

Teckenspråket har alltid funnits där för mig, det kom redan med modersmjölken. Mina föräldrar, morföräldrar och farföräldrar är döva så teckenspråket har varit en självklar del av vår familj. Troligen finns det en speciell ärftlig dövgen i familjen då jag är fjärde generationen döv på pappas och tredje på mamma sida. Mina föräldrar tecknade med mig när jag var nyfödd och jag har hela tiden varit omgiven av detta fantastiska visuella språk under hela min uppväxt. Så jag har alltid andats, drömt och tänkt på teckenspråk. Just nu går jag i årskurs sex på Östervångsskolan i Lund och får undervisning på teckenspråk. På fritiden simmar jag med en hörande simklubb i Lund och oftast är en teckenspråkstolk med på träningarna. Jag har varit med på några internationella simtävlingar för döva och det har varit en häftig upplevelse. Läsning är ett annat stort intresse, jag älskar att leva mig in i olika historier. Ibland skapar jag också egen teckenspråkspoesi, jag tycker att det är så vackert att berätta historier på teckenspråk.

Jag har hängt med min familj till olika teckenspråkiga evenemang som Dövas Dag, kultur-festivaler, teaterföreställningar, dövföreningars aktiviteter och idrottstävlingar som Ungdomsspelen och SM för döva. Teckenspråkiga tv-program har också betytt mycket för mig. Allra bäst gillade jag hunden Busan i Teckenlådan. Jag är tacksam över att tidigt ha kommit in i dövsamhället. Det ger mig en bra grund och trygghet att stå på inför framtiden. Det har också betytt mycket för min dövidentitet och självkänsla. Jag är stolt över att vara döv och ha teckenspråk som första språk. Med teckenspråket är jag modig! I framtiden hoppas jag lära mig flera språk, bland annat tyska som är min pappas andraspråk, och hitta mitt drömyrke. Det är många döva barn i olika delar av världen som inte får teckenspråk eller möjlighet till utbildning och det tycker jag är orättvist. Därför vill jag även hjälpa döva barn någon gång i framtiden.

Ebba, 11 år, uppvuxen i en döv familj

Stockholmstolkarna

Adam Kron

Amanda Forsman
Östberg

Anette Casselstål

Annaklara Gesang

Anna Josephsson

Camilla Jansson

Camilla Wikström

Catharina de Ron

Cisilla Sturzenbecker

Elieana Larrascq

Elliot Gandomi

Emma Schön

Jenni Hestrell

Jenny Stålberg

Jessica Dobson

Johanna Sandholm

Jonas Seger

Karolina Rejnuš

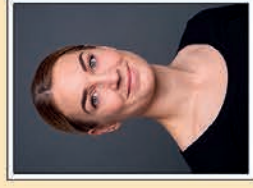
Katarina Mårtensson

Lena Ekevid

Linnéa Davidsson

Linnéa Lindén

Lisa Kellerman

Lisbet Holm

Mio Parsmo

Märta Bergström

Niklas Eriksson

Priscilla Ferrera

Sandra Ingvarsson

Sanna Roos

Sofia Lindfors

Tatiana Sandberg

Therese Bjärud

Vi förmedlar professionella tolkar för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Vi finns i Stockholm och arbetar främst i Stockholmsregionen, Uppsala och Mälardalen men även i övriga Sverige och andra länder.

Vill du ha tolk från oss?

Kontakta oss så berättar vi hur.

info@stockholmstolkarna.se

www.stockholmstolkarna.se

Det händer fortfarande att jag inte vet

Jag tvättar efter en natt borta. När jag öppnar skåpet med tvättmedel ser jag munskydden. Det gör mig påmind. Munskydd gjorde mig otrygg. Dagen då jag skulle få min första spruta tänkte jag vara tydlig med att berätta att för mig innebar munskydd att jag hörde sämre, kanske jag såg dåligt också. Min tänkta tydlighet ledde bara till missförstånd. Detta scenario berättade jag för min vän. Jag beskrev känslan och reaktionen. Omgående fick jag svar: – ”Lotta, det är för att du inte kan avläsa. För att kunna förstå behöver du se.” Det var som en varm klapp på kinden fylld med kärlek. Nästa gång på vaccinnmottagningen var jag där utan munskydd. Ingen oro eller svettiga armhålor.

I höst blir jag 50 år och det finns fortfarande saker som jag både inser och lär mig. Viktiga och värdefulla lärdomar! Och att skriva detta bidrag är viktigt. Att vi alltid delar med oss är inte bara att förmedla något utan det är också ett historiskt dokument, en form av kunskapsspridning. Vi kan inte ta saker för givet. Demokratifrågan får vi aldrig ta för givet! Frågan om språk, kultur, rättigheter, identitet och jämlikhet är inte alltid självklar. Ständigt måste dessa frågor fredas och drivas. I min funktion är jag placerad på en av våra specialskolor. Jag önskar att jag kunde säga att de barn som kommer till oss är hela och trygga barn som har både språket och kulturen med sig, att de vet vem de är. Vi kan inte ta något för givet för än i dag kommer det barn som inte har fått teckenspråk sedan barnsben. Det gör lika ont att se varje gång. Varje gång.

”Språkens öden är folks öden” (sametinget.se) och ”Starka välmående språk speglar i sin tur ett starkt samhälle och en stark kultur”. För mig har det varit en trygghet och styrka att jag har varit en del av vårt samhälle och kultur. Vi är de vi är med anledning av vår bakgrund. Och där och då, tillsammans, lär vi oss. För det är inte alltid som vi själva vet – vi behöver förstå tillsammans. **Lotta Brodin, CODA (Child of Deaf Adults, barn till döva föräldrar)**

Bästa taxiresan nånsin – då var jag extra stolt

Nyligen tog jag en Uber-resa. Det var i särklass min bästa taxiresa någonsin. Och denna resa var hans 1.723:e. Han hade kört Uber under endast 1 år och hade redan passerat 1.500 femstjärniga resor. Föraren var en perser som bott i Filippinerna i många år, i staden Biñan. Han är som så många andra nysvenskar, hårt arbetande och positiv samt långt borta från sin familj i Biñan.

Vi konverserade om allt från mat och buddistisk livsfilosofi till kärlek och relationer. Han var väldigt öppensinnad och trevlig, det gjorde vårt samtal intressant. Ni vet, när man har ett givande samtal med en total främling, så händer något fint – man blir mottaglig för andra människors livsöden och berättelser. När resan led mot sitt slut sa han plötsligt att han var väldigt glad över att jag fått teckenspråket som barn eftersom mänsklig trygghet ligger i språk.

Det fick mig inse att han helt naturligt förstod att minoriteter bärs av sin historia, dess förebilder och i sin tur språket och kulturen som följer med. Det brukar vara jag som förklarar detta för hörande och icke-teckenspråkiga, men han var liksom inte hörande, han var bara en klok människa. Jag har alltid varit stolt över att teckenspråket är min ryggrad och trygghet i livet, speciellt när jag som flerspråkig världsmedborgare navigerar mig fram i livet. Men där och då var jag extra stolt.

Eftersom jag föddes som hörande och hade talad svenska som förstaspråk blev teckenspråket en slags inre fristad, där jag kunde förstå och uttrycka mig obehindrat när jag började dövskolan. Sedan teckenspråket blev mitt primära språk, fick jag chansen att bli den människa jag är i dag, flerspråkig, trygg och säker. Fast det allra bästa är den unika kulturen, alla människor, pubaftnar och föreläsningar på dövföreningen och vem glömmer den grymma Dövas dag-kryssningen 2018?

Om jag får komma med en teori, så påverkar språket oss, våra handlingar och tankar. Oavsett var du står i din process, välkomna den och var stolt över den fundamentala tryggheten som språket erbjuder.

Erik Akervall, regissör

Nyckeln till möjligheter

Mitt hemland, Somalia, hamnade i ett inbördeskrig. Ett otal människor blev drabbade och jag var en av dem. Inte bara det, jag blev också döv under inbördeskriget. Då var jag runt 4-5 år gammal. Från hörande till döv – den övergången var otäck och chockartad. Varken familjen eller omgivningen kunde teckenspråk. De hade inte heller sett eller hört talas om döva. Innan jag förlorade hörseln, hade jag precis börjat lära mig att skriva och läsa. Alltså hade jag inte riktigt hunnit lära mig något språk förutom att tala. Mina möjligheter till kommunikation var begränsade och föräldrarna var oroliga för min framtid. En dag bestämde sig min familj för att flytta till Sverige. Jag kom hit i slutet av 2003. Då var jag sju år gammal.

Jag minns fortfarande den dagen. Det var när jag såg teckenspråket för första gången på Birgittaskolan. Direkt kände jag att det var mitt språk. Jag lärde mig svenskt teckenspråk snabbt och det blev mitt förstaspråk på kort tid. Teckenspråket har inneburit så många möjligheter för mig. I dag är jag flerspråkig, har studerat och fortsätter att studera på universitet sedan två år tillbaka och har även pluggat på en yrkeshögskola med mera. I dag har jag flera yrkestitlar som automation- och robotingenjör, ekonomikonsult och programmerare. Jag har jobbat med ekonomi en längre tid och är nu teamledare för hörande medarbetare. Vidare är jag intresserad av ideellt arbete. I dag är jag kassör för Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Örebro Dövas Ungdomsklubb och är förtroendevald revisor åt andra föreningar. Ibland funderar jag på hur mitt liv hade kunnat se ut om jag inte fick teckenspråket som barn. Hade jag haft samma möjligheter som i dag? Jag är väldigt tacksam för att jag blev placerad på Birgittaskolan och fick inträde till den teckenspråkiga gemenskapen som liten. Ett språk kan betyda så mycket för en individ. Ett språk innebär också möjligheter. Ja, helt enkelt nyckeln till möjligheter.

Abdi Mohamed, mångsysslare

För mig är det en gudagåva

Jag, som är född döv, kallar mina sju första år ”de sju mörka åren”. De andra säger ”de sju vita åren” och jag kan förstå att vitt kan innebära blankt men för mig är vitt positivt.

Jag, som var uppvuxen i byn Gullänget utanför vackra Örnköldsvik, blev inte långvarig på dövskolan i Härnösand eftersom jag med hjälp av hörapparat kunde höra lite. Istället blev jag sänd till Stureskolan i Örebro. Där var teckenspråket förbjudet och all undervisning var på talad svenska. Jag använde lite teckenspråk i smyg för det ansågs som något fult. Lyckligtvis hade vi en och samma underbara lärare i åtta år. Men jag hade en fruktansvärd fostertant hemma som inte lät mig äta mätt, gav mig stryk och annat. Tänk dig ett barn som inte förstod varför hon som sjuåring åkte till Örebro och hamnade hos henne.

Jag hade en kris vid 40-årsåldern eftersom barndomens upplevelser kom ifatt mig. Då fick jag samtala med en psykolog. Han väckte mitt undermedvetna och jag blev medveten om mina sju förlorade år, vilket rev upp sårerna hos mig. Som förstadielärare för hörande föräldrar till döva barn betonade jag vikten av att döva barn får tillgång till svenskt teckenspråk redan vid vaggan. Jag började därefter jobba som teckenspråklärare 1987. Elva år senare startade jag mitt företag Fria Händer och bedrev teckenspråksutbildning med mera.

Man brukar säga att om man ej har fått språk som barn är det svårt att ta igen och det kan stämma men ingenting är omöjligt! I mitt fall var det tack vare min kämpaglöd och min stora kunskapstörst. Utan teckenspråk är jag inget! För mig är det en gudagåva och livets språk.

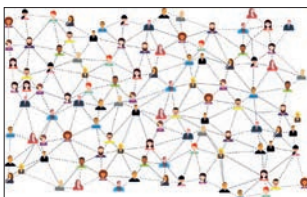
**Thyra Lindström, mångårig teckenspråkslärare
& SDR Guldtecknet-pristagare 2017**

Vanliga frågor om svenskt teckenspråk

Här är sex utvalda frågor & svar om svenskt teckenspråk från Institutet för språk och folkminnets frågebank på www.isof.se.

Hur många använder svenskt teckenspråk?

– Det finns inga säkra uppgifter på hur många teckenspråkstalare det finns, eftersom det inte finns någon officiell språkstatistik i detta land. Språkrådet har publicerat en bok med information om antalet talare i olika språk i Sverige (Parkvall 2015). I boken redovisas det att antalet modersmålstalare i svenskt teckenspråk är cirka 13 000, varav 8 000 är döva och 5 000 är barn till döva. Till det tillkommer andraspråksinlärare, som exempelvis hörande föräldrar till döva barn, och yrkesmänniskor, till exempel tolkar och lärare. En uppskattning är att det handlar om cirka 30 000 teckenspråkstalare totalt.

Säger man talar teckenspråk eller använder teckenspråk?

– Det går bra med båda konstruktionerna. Vanligast är att säga använda teckenspråk. Att säga tala teckenspråk går också bra. Det betyder inte nödvändigtvis att man använder rösten, utan kan stå för bruket av ett språk. Ordet talare står för personer som har språkliga färdigheter i ett språk, inte att de använder ett talat språk. Finns det risk för missförstånd är det säkrast att säga använda teckenspråk.

Finns det dialekter på svenskt teckenspråk?

– Det finns regionala variationer för tecken som följer dövskoledistriktet. Däremot finns det ingen skillnad i grammatik eller prosodi som det finns för en del talade dialekter. I Sydsvenskt används det ett tecken för olika hjortdjur medan det i Norrland gör skillnad på älg, hjort och ren. De regionala skillnaderna har emellertid minskat eftersom teckenspråk används i sociala medier och i televisionen. Tecknet för 'igelkott' som det tidigare fanns 6–7 olika varianter för, finns det bara en variant av i dag.

Vem bestämmer om det ska införas nya tecken i det svenska teckenspråket och hur kommer man på nya tecken?

– Liksom för andra språk är det språkbrukarna själva som skapar nya ord/tecken och avgör om ordet/tecknet stannar kvar i språket eller försvinner med tiden. Tecknet bör naturligtvis följa principerna för teckenbildning, men det är inte något som infödda

språkbrukare tänker på. Det är vanligt att tecken bildas genom inlån av ord från andra språk – huvudsakligen från svenska – och tecken från andra nationella teckenspråk.

Varför ska man säga "internationella tecken" och inte "internationellt teckenspråk"?

– Frågan har diskuterats i olika forum, bland språkforskare, tolkar och internationella delegater. Frågan undersöktes av en expertgrupp inom Internationella dövförbundet (WFD) och organisationen tog ett kongressbeslut år 2007 att använda benämningen International Sign (IS).

Motiveringen var att undvika missuppfattningen att det finns ett internationellt teckenspråk. IS har en alltför stor variation för att kallas för ett språk.

IS används när teckenspråkiga från olika länder möts, dels vid internationella sammankomster, dels i personliga möten. I praktiken fungerar IS som transspråkande mellan personer som inte talar samma modersmål. Man förhandlar sig fram och anpassar sitt teckenspråk efter varandra, vid behov använder man kroppsspråk, gester samt pekningar på föremål, internationellt handalfabet, improviserade tecken som avbildar eller imiterar företeelser. Man försöker hitta ett sätt att kommunicera med varandra som parterna förstår och behärskar. Förmåga att kommunicera på IS får man genom flitiga kontakter med döva från andra länder, det är inget man lär sig på någon kurs.

Man kan säga att det finns två former av internationella tecken: den mer konventionaliserade formen som används vid internationella konferenser och möten och en mer informell form som används mellan privatpersoner. Teckenförrådet i den konventionaliserade formen av IS består i huvudsak av tecken från västeuropeiska teckenspråk samt amerikanskt teckenspråk.

Finns det likheter mellan de skandinaviska teckenspråken på samma sätt som det gör inom de talande språken?

– Det finns vissa likheter mellan de skandinaviska tecknade språken vilket beror på kontakter mellan dövskolor i Norden. Det finska teckenspråket har påverkats av det svenska teckenspråket medan det norska teckenspråket påverkats av det danska teckenspråket. Trots likheter mellan svenskt och finskt teckenspråk, har teckenspråkiga i Sverige lättare att förstå norskt och danskt teckenspråk. Det beror på att munrörelserna är likartade mellan dessa teckenspråk. Tecknade språk påverkas nämligen i sin tur av respektive lands talspråk.

Är det här du?

Vi söker fler medarbetare till våra statliga specialskolor med teckenspråkiga miljöer

Som medarbetare på en statlig specialskola har du ett av Skolsveriges viktigaste uppdrag: att ge eleverna en lärmiljö som ger dem möjlighet till delaktighet, lärande och utveckling. Vi har sex skolor med tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö för elever som är döva eller har hörselnedsättning, även med ytterligare funktionsnedsättningar.

Möt Therese, Andreas, Ida och Ulf som arbetar i specialskolan och se våra lediga tjänster på vår webbplats.

Gör skillnad - varje dag!

www.spsm.se/jobba-pa-specialskola

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

www.spsm.se

Behöver du stöd i att söka jobb eller studera?

Använder du teckenspråk som kommunikationssätt och känner att du behöver stöd i att söka jobb, hitta en praktikplats eller börja studera? Då kan du vända dig till oss på Misa.

På Misa finns teckenspråkig personal som har lång erfarenhet av att ge stöd i arbetsmarknadsrelaterade frågor.

För att få stöd av oss behöver du vara inskriven på Arbetsförmedlingen eller ha en kontakt med en LSS - eller SoL - handläggare på kommunen. Kontakta oss gärna så berättar vi mer.

Ulrika

Carina

Elisabeth

@ dov@misa.se

 www.misa.se

 misa

Här kan du lära dig svenskt teckenspråk

Länkarna finns på dovastidning.se/teckenspraskurs

Teckenspråkskurser i Örebro

Lär dig svenskt teckenspråk från grunden, på plats eller på distans.

- Teckenspråkskurs, 1 år, heltid
- Teckenspråk på distans, 4 nivåer, kvartsfart

Tillsammans skapar vi ett bättre liv

Region Örebro län
Fellingsbro folkhögskola

www.fellingsbro.fhsk.se/kurser

Teckenspråkskurser i Stockholm

stockholmsdf.se

Stockholms Dövas Förening erbjuder även skräddarsydda kurser

TECKENSPRÅKSUTBILDNING FÖR FÖRÄLDRAR

TUFF

Teckenspråksutbildning för dig som har barn som för sin kommunikation är beroende av teckenspråk.

För mer information om kurserna besök hfs.se

Härnösands
Folkhögskola

Bild: Elton & Josefín av Ola Lindberg

Vill du lära dig svenskt teckenspråk?

Vi erbjuder fjärrundervisning i svenskt teckenspråk och teckenspråkskurser för elever i grundskolan. På vår webbsida finns mer information om vilka som kan söka och hur utbildningen går till.

www.spsm.se/lara-teckensprak

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

www.spsm.se

Boka
nu!

Kurser i svenskt teckenspråk!

www.medborgarskolan.se

medborgarskolan

Studera teckenspråk – på campus eller distans!

Vi har kurser för nybörjare och för dig med förkunskaper i svenskt teckenspråk.

Läs mer på: su.se/utbildning

Stockholms
universitet

TUFF

Teckenspråksutbildning för föräldrar

- Terminskurser
- Helgkurser
- Distans
- Barnverksamhet

Här har vi kurser och utbildningar i och på svenskt teckenspråk.

www.vastanviksfhs.se

 Västanviks folkhögskola
Teckenspråkig studiemiljö i Leksand

ÄR DU REDO
att förändra livet för många?

Då ska du gå vår
Teckenspråkslinje 1-2 år

Vi har också TUFF - teckenspråksutbildning för föräldrar

www.onnestadsfolkhogskola.se

Tusentals personer besöker populära Teckenspråkslexikon

Allt från nyfikna icke-teckenspråkiga till modersmålstalare använder Stockholms universitets populära teckenspråkslexikon. DT pratar med Thomas Björkstrand, ansvarig för lexikonverksamheten, om vad som är senaste nytt.

Varje dag slår tusentals användare upp det digitala teckenspråkslexikonet på webben och i appen. Det rör sig om en brokig samling: allt från personer som har noll eller ringa kunskaper i svenskt teckenspråk till personer som tecknar flytande.

Thomas Björkstrand, mångårig verksamhetsansvarig, berättar att sökträffarna tydligt speglar vad som just nu sker i Sverige och världen. När DT intervjuar honom i slutet av augusti, berättar han att de fem populäraste sökorden är taliban, Afghanistan, invandrare, Paralympics och förskoleklass (då höstterminen inleds).

Det har diskuterats i sociala medier om vilket tecken för Afghanistan som är det rätta. I lexikonet visas just nu bara en teckenvariant som har fått spridning i Sverige. Thomas Björkstrand känner till diskussionerna. Han har tagit reda på vilka lexikala varianter det finns. Resultatet: sex-sju olika tecken som döva afghaner själva använder. Det är svårt att bedöma dem eftersom det eventuellt kan handla om regionala tecken eller olika lexikala varianter som alla är accepterade. De tecken som lexikonet lägger in ska vara sådana som används i Sverige.

Avdelningen för teckenspråk vid Stockholms universitet har

omfattande teckenspråkskorpusar, något som gagnar teckenspråkslexikonet. Det blir lättare att se vilka lexikala varianter som används mest respektive är mindre vanliga. Lexikonverksamheten arbetar med att strukturera om så att den lexikala variant som kommer först bland sökträffarna är den vanligast förekommande. Detta för att underlätta för besökaren. Ett arbete som är tidskrävande och inte är färdigt, utan fortsätter.

Vidare finns nu en rödfärgad tagg för tecken som kan uppfattas som kränkande, till exempel äldre tecken för Afrika, Bulgarien och Kina. I lexikonet finns sedan tidigare en tagg för ord som kan uppfattas som kränkande, till exempel neger. Nu finns den taggen för både tecken och ord.

DT frågar Thomas Björkstrand om vilka tecken som är (relativt) nyinlagda och som säger något om vårt nutida samhälle. Det är tecknen för karantän, corona, lockdown, Greta Thunberg och padel. Läs mer om tecknet för corona på sid. 12 i den här tidningen.

Teckenspråkslexikonet finns på den här webbadressen:

teckensprakslexikon.su.se och i appen Svenskt teckenspråkslexikon hos Apple Appstore. För Androidanvändare finns också en app för lexikonet, men den drivs av andra med tillstånd av universitetet.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

Tips: öva på tecken från det svenska teckenspråkslexikonet på **tspquizz.se**, en extern sajt som också fått tillstånd av universitet.

Forskningsprojekt i vilket föräldrar till barn med hörselnedsättning deltagit

Föräldrars erfarenheter och upplevelser av kommunikation, information och stöd

Det finns en oro för att döva och hörselskadade barn inte ska få lära sig svenskt teckenspråk (STS) för att föräldrar väljer bort att lära sig språket och för att hörselhabiliteringen inte ger adekvat och varierad information. Men är det verkligen på det sättet? Vilka upplevelser och erfarenheter har föräldrar som vi kan lära oss av då det gäller såväl information som användning och attityd till STS som språk? Detta har ett forskningsprojekt vid Stockholms universitet undersökt närmare.

De flesta barn som föds med hörselnedsättning har hörande föräldrar som inte har någon tidigare kunskap eller erfarenhet av vad det innebär. Det betyder att behovet av information och olika typer av stöd är stort, inte minst när barnen är små. Behovet av information kan handla om allt från tekniska hjälpmedel till hur det är att leva som döv eller hörselskadad i vårt samhälle. Det handlar också till stor del om hur kommunikationen kan fungera på olika sätt. Föräldrarna behöver därför få omfattande och varierad information för att kunna fatta en rad beslut för sig själva och sina barn. Det kan bland annat handla om huruvida man ska börja lära sig svenskt teckenspråk (STS) och använda det inom familjen eller om man istället väljer att lära sig någon form av tecken som stöd (TSS eller TAKK), eller om man väljer att enbart använda talad svenska.

Under 2000-talet har den tekniska utvecklingen inneburit att många barn som inte är hjälpta av hörapparater kan opereras med cochleaimplantat (CI) och därmed få tillgång till ljud och, i olika omfattning, talat språk. Detta har fört med sig en oro för att många barn som skulle kunna ha nytta av att få lära sig och använda STS i många sammanhang inte får möjlighet till det för att föräldrarna väljer bort att lära sig språket. Detta skulle i sin tur kunna leda till att STS:s vitalitet utarmas när det inte kommer nya generationer barn som lärt sig STS i naturliga miljöer.

Hösten 2019 startades ett projekt vid Stockholms universitet, vid Institutionen för lingvistik, som handlade om att studera den beskrivna situationen närmare. Får nya föräldrar adekvat information och det stöd de behöver när de får ett dövt eller hörselskadat barn, och väljer de bort att lära sig STS till förmån för andra kommunikationsformer? För att undersöka dessa frågor ombads föräldrar till barn med hörselnedsättning att besvara en enkät som handlade om deras erfarenheter av att ha ett barn med hörselnedsättning och valen av kommunikationssätt. Förfrågan spreds i form av ett informationsbrev tillsammans med en länk

till en digital enkät genom sociala medier, intresseorganisationer och olika professionella (inom t.ex. hörselvård och utbildning). Enkäten var helt frivillig att besvara och föräldrarna kunde avbryta sin medverkan genom att sluta svara på frågorna om de ville. Inga personuppgifter samlades in, så alla svar var helt anonyma. Dock fick de som svarade tala om en del uppgifter om sig själva och sina barn, utan att uppge t.ex. namn eller stad.

138 föräldrar valde att svara på enkäten, varav de allra flesta (86%) var kvinnor. De flesta som svarade var också födda i Sverige av svenska föräldrar (85%) medan föräldrar födda i annat land var underrepresenterade (7%), liksom föräldrar som var födda i Sverige av föräldrar födda i annat land (5%). Projektet ville främst studera den nutida situationen för föräldrar, varför endast svar från de föräldrar som hade barn födda under 2000-talet analyserades vidare. Totalt utgjordes denna grupp av 118 föräldrar.

Föräldrarna ombads att skatta sina nuvarande kunskaper i STS och då framkom att 17 av föräldrarna hade kunskaper i STS sedan innan de fått sina barn genom att de skrev kommentarer som handlade om att de själva var döva eller att de hade döva föräldrar och att de därför hade STS som förstaspråk eller goda kunskaper i språket sedan tidigare. Försättningsvis benämns denna grupp som "teckenspråkiga föräldrar". Av de återstående 101 föräldrarna uppgav de flesta att de hade lärt sig STS på en nivå över nybörjarnivå upp till att ha mycket goda kunskaper i språket, se Diagram 1. Endast ca 12% uppgav sig att inte ha några kunskaper alls i STS. I den här artikeln kallas försättningsvis hela denna grupp för "nyteckenspråkiga föräldrar".

De 118 föräldrarna besvarade frågor kring barnens bakgrund, som hur gamla de var då enkäten besvarades. Av Diagram 2 framgår att majoriteten av föräldrarna hade barn som var 10 år eller yngre. Över hälften av dem (52%) hade tidigt, inom de tre första levnadsmånaderna, konstaterats att ha hörselnedsättning. De allra flesta använde hörapparater (37%), CI (30%) eller andra hjälpmedel/kombinationer. 16% använde inga hörselhjälpmedel alls. Av barnen uppgavs också 38% ha ytterligare funktionsvariation.

Då hörselnedsättning upptäcks hos barn får föräldrarna olika slags information, i olika omfattning. En av frågorna i enkäten handlade därför om huruvida föräldrarna fått information om STS när deras barns hörselnedsättning konstaterats och över hälften uppgav sig ha fått sådan information (53%), se Diagram 3. Dessa föräldrar hade till allra största delen fått informationen från hörselhabiliteringen. Det är dock viktigt att notera att 26%

forts. på sid. 32

Föräldrarnas kunskaper i svenskt teckenspråk (STS)

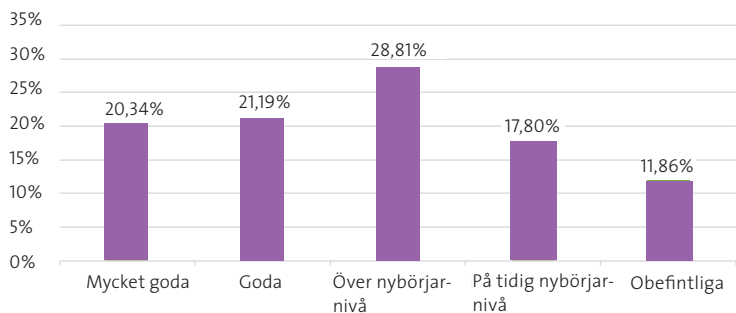

Diagram 1. Nyteckenspråkiga föräldrars kunskaper i STS (antal=101)

Barnets ålder

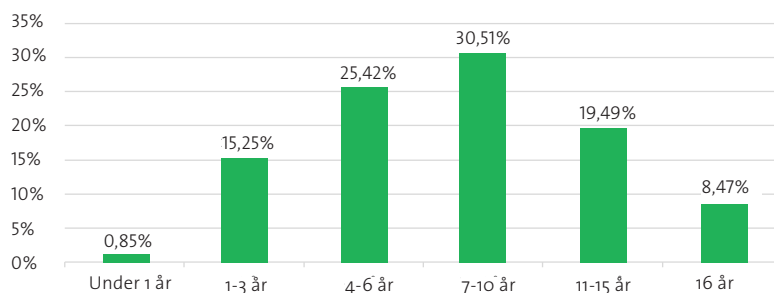

Diagram 2. Barnets ålder vid besvarandet av enkäten (antal=118)

Fick information om svenskt teckenspråk när barnets hörselnedsättning upptäcktes?

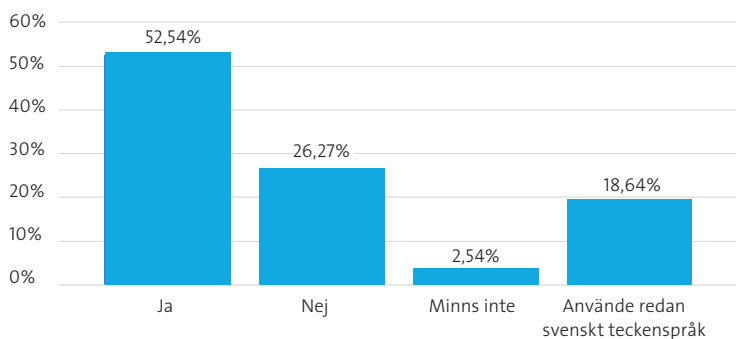

Diagram 3. Information om STS när hörselnedsättningen upptäcktes (antal=118)

Deltagit i utbildning i

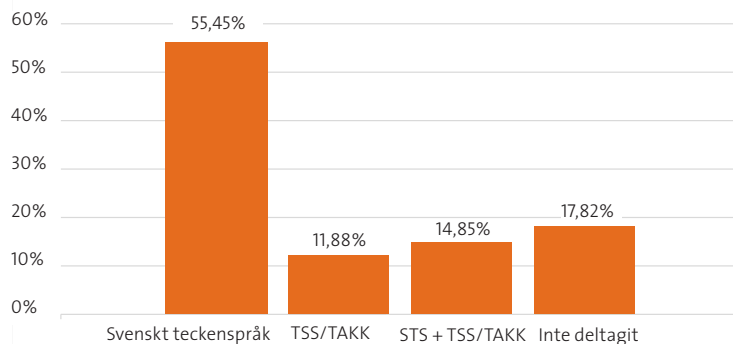

Diagram 4. Den slags utbildning nyteckenspråkiga föräldrar deltagit i (antal=101)

Kommunikationsformer i hemmet

- Talad svenska
- STS
- TSS/TAKK
- Talad svenska + STS
- Talad svenska + TSS/TAKK
- Talad svenska + annat talspråk
- Talad svenska + STS + TSS/TAKK
- Talad svenska + STS + TSS/TAKK + annat talspråk
- STS + annat talat språk
- Annat

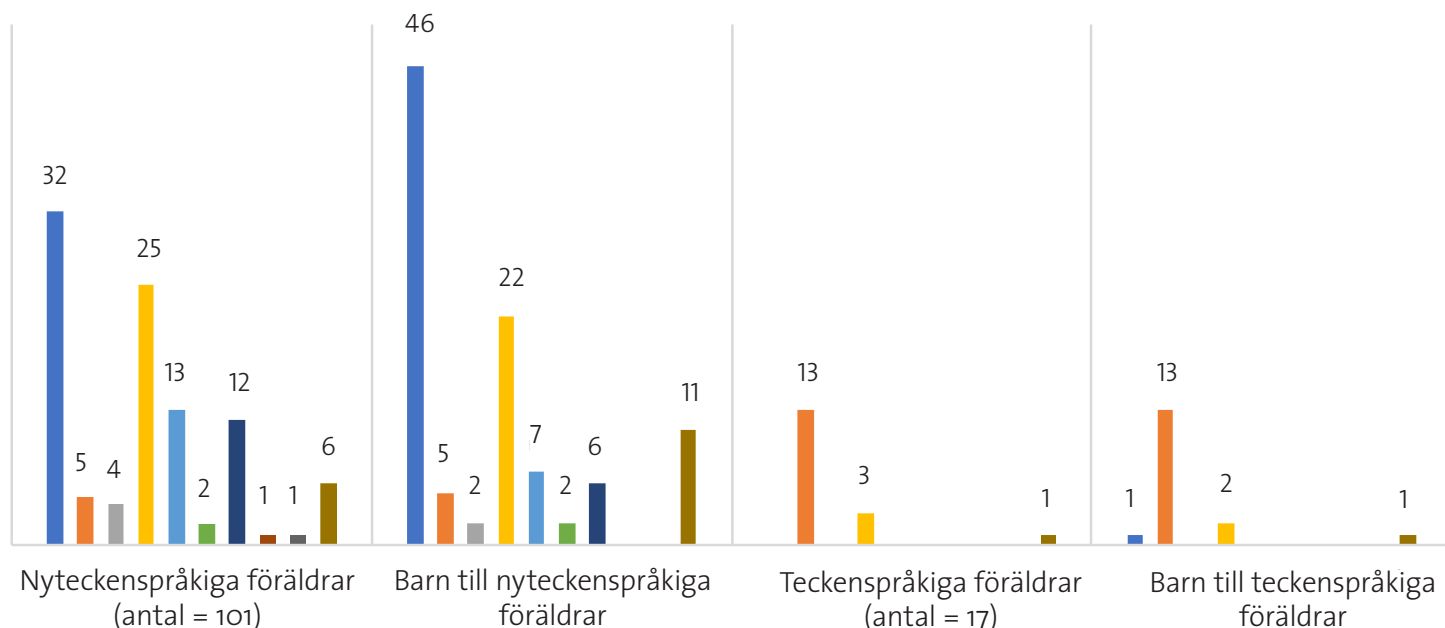

Diagram 5. Olika kommunikationsformer som förekommer i hemmet

av föräldrarna i studien uppger sig inte ha fått denna information. Varför det är så framgår inte, men det kan ha att göra med att olika regioner och professionella har olika kunskaper och därmed ger olika slags information.

Som nämndes i inledningen har föräldrarna en del beslut att fatta då det gäller val av kommunikationssätt med sina barn. Projektet ville därför undersöka om föräldrarna valt att lära sig STS eller teckenbaserade stödsystem som TSS/TAKK. En av frågorna i enkäten handlade om detta och som framgår av Diagram 4 valde över hälften av de nyteckensspråkiga föräldrarna (55%) att delta i utbildning i STS medan 18 % valde att inte göra det. En mindre andel valde att bara lära sig TSS/TAKK medan andra valde att lära sig båda delarna. Här är alltså de redan teckensspråkiga föräldrarna borträknade.

Studien visade också att så gott som alla föräldrarna var nöjda eller mycket nöjda med de kurser de deltagit i, och gav genomgående lärarna positiva omdömen, som att de hade goda kunskaper, anpassade innehållet, förklarade på bra sätt och att de kombinerade teori och färdighet på ett tydligt sätt. De uppgav också att de ansåg att det var spännande och roligt att lära sig STS, men också svårt och nödvändigt. Endast två föräldrar svarade att det varit onödigt att lära sig STS. Hela 64% uppgav att de hade för avsikt att fortsätta lära sig språket.

Som framgått har många föräldrar fått både information om STS och valt att delta i utbildning för att lära sig språket, men hur ser verkligheten ut i hemmet, i vardagen? För att undersöka detta ställdes frågan om vilka kommunikationssätt som föräldrarna väljer då de kommunicerar med sina barn, men också vad barnen väljer då de kommunicerar med föräldrarna. Detta visade sig variera en del, och det framkom också att redan teckensspråkiga och nyteckensspråkiga familjer skilde sig åt, se Diagram 5. Det står klart att talad svenska är den kommunikation som dominerar i nyteckensspråkiga familjer medan STS gör det i redan teckensspråkiga familjer. Ett viktigt resultat är dock att val av kommunikation i hemmet varierar väldigt mycket och ofta består av en kombination av olika kommunikationssätt. I sina fritextsvar skriver föräldrarna återkommande om detta, att valet av kommunikationssätt beror på olika faktorer, såsom omgivande ljud, barnets dagsform, antalet deltagare i samtalen och liknande. Flera föräldrar betonar att de vill ge sina barn alla möjligheter att kommunicera och därför ser det som nödvändigt att kunna använda såväl STS som TSS/TAKK parallellt med talad svenska.

När det gäller den information som föräldrarna får som handlar om hörselnedsättning, stöd och språkutveckling avslöjade analysen stora skillnader mellan de två föräldragrupperna. De nyteckensspråkiga föräldrarna hade överlag en positiv erfarenhet av den information de fått: 12% upplevde att de fått mycket bra och omfattande information medan 34% rapporterade att den varit bra och tillräcklig. 32% av föräldrarna tyckte att informationen varit bra, men inte tillräcklig och 20 % upplevde den som dålig och begränsad. Detta står dock i stor kontrast till redan teckensspråkiga föräldrarna, där 53% uppgav att den information de fått var just dålig och begränsad. Endast 23% tyckte att den varit bra

och tillräcklig medan ingen ansåg att de fått mycket bra och omfattande information. Detta indikerar att föräldragrupperna får olika bemötande av framför allt hörselhabiliteringen.

Intresseorganisationerna kan vara viktiga forum för föräldrar som har döva och hörselskadade barn, där de kan få information och stöd. 75% av de föräldrar som svarade på enkäten uppgav att de är medlemmar i en sådan. Flera föräldrar uppgav sig vara med i flera intresseorganisationer, där den mest återkommande organisationen var DHB, följt av Barnplantorna. Ingen av de redan teckensspråkiga föräldrarna var dock medlem i den sistnämnda organisationen.

Sammantaget kan konstateras att även om talad svenska idag framstår som det primära kommunikationssättet i familjer där barnet (eller barnen) har hörselnedsättning så är viljan att lära sig STS stor hos föräldrarna i denna enkätstudie. Analysen har visat att majoriteten av de föräldrar som får ett barn med hörselnedsättning faktiskt får information om STS tidigt och att informationen främst tillhandahålls av hörselhabiliteringen. Föräldrarna har möjlighet att delta i olika teckenspråkskurser, vilka de rapporterar sig ha mycket positiva erfarenheter ifrån. Många föräldrar uppger att de vill fortsätta lära sig STS och de tycker över lag att de får bra information och stöd från olika instanser. Det är dock viktigt att notera att gruppen teckensspråkiga föräldrar upplever ett sämre bemötande, med sämre stöd och information från hörselhabiliteringen.

I fritextsvaren uppger några föräldrar att de upplever det som problematiskt att deras döva eller hörselskadade barn själva inte har möjlighet att delta i kurser för att lära sig och utveckla STS på samma sätt som föräldrarna själva och även barnens syskon har. De lyfter också fram att det är problematiskt att inte ha sammanhang familjen kan ingå i där de kan använda STS tillsammans med andra. Detta pekar på hur viktigt det är att de kommande generationerna barn och unga får möjlighet att vistas i miljöer där STS förekommer naturligt, där de kan få kommunicera och utveckla språket på ett naturligt sätt tillsammans med andra teckensspråkiga och inte bara vara begränsade till en hemmamiljö med sina föräldrar, vilka själva håller på att lära sig språket. Att värna om teckensspråkiga miljöer och skapa nya sådana framstår därför vara av yttersta vikt för såväl STS:s vitalitet som för barnens möjligheter att använda STS obehindrat i de sammanhang de vill göra det.

Resultat från projektet kommer att redovisas i en forskningsrapport (FOT-rapport) som beräknas att publiceras under hösten 2021. Den som är intresserad av att läsa mer hänvisas därför till denna rapport.

INGELA HOLMSTRÖM
docent i teckenspråk
med inriktning mot
tvåspråkighet,
Stockholms universitet

DÖVHETEN

© VIKTOR JÄDERLUND

EN STOR PROFIL INOM
FLUNKTIONSHINDERS-
RÖRELSEN HAR GÅTT BORT.

DET BLIR EN BEGRAVNING SOM
SAMLAR MÅNGA BESÖKARE.

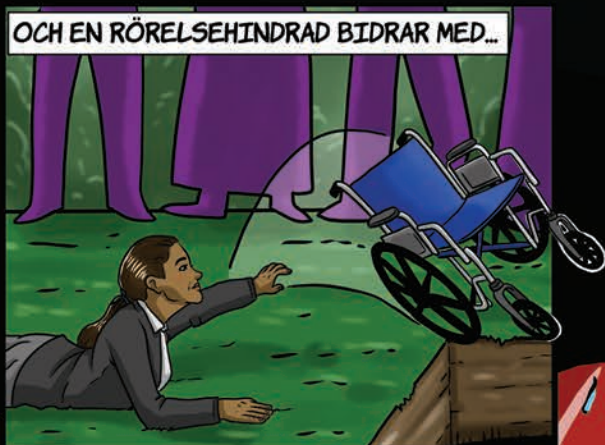
DET ÄR DAGS ATT BIDRA MED
NÅGOT AV VÄRDE I GRAVEN.

EN SYNSKADAD BIDRAR MED...

OCH EN RÖRELSEHINDRAD BIDRAR MED...

MEN DEN DÖVA HAR INTE RIKTIGT
NÅGOT BRA ATT BIDRA MED.

PLÖTSLIGT FICK
DEN DÖVA EN IDÉ...

SLUT?

Att inte kunna andas fritt

Jag föddes i Linköping, och under mitt första levnadsår trodde alla att jag var född hörande. Mycket ovanligt och förvånande, då vi under graviditeten insjuknat i röda hund. Ett år senare upptäckte de att jag var döv, varpå mina föräldrar raskt lärde sig svenskt teckenspråk. Mina föräldrar kände ett dövt par från Umeåtrakten, och visste därmed att döva kunde ha "vanliga liv" med arbete och familj. Inga märkligheter.

I början av livet kunde jag andas fritt i hemmet i den bemärkelsen att kommunikationen flöt obehindrat, trots vi hade olika modersmål. Mitt är svenskt teckenspråk och mina föräldrars är talad svenska. Visst är det förunderligt att en familj inte har ett gemensamt modersmål, men ändå talar obehindrat med varandra.

Däremot minns jag en exkluderande upplevelse, att inte kunna andas fritt. Vi besökte en förskoleverksamhet som var påtänkt för mig. Verksamheten tog emot döva och hörselskadade barn, men de hade ingen personal som kunde tala svenskt teckenspråk. Besöket är ett av mina tidigaste minnen. 2-åriga jag springer med glädje in i ett rum, där det finns två sängar som är fastskruvade lite högre upp på väggen, med en stege för att ta sig upp på vardera sida – oerhört spännande! Jag sprang, peppad för bus, in i trygg förvisning om att min mamma var precis bakom mig.

När jag väl klättrat upp insåg jag, att i stället för mamma var det en pedagog som följt med in i rummet. Hen kunde bara talad svenska. Jag försökte göra mig förstådd, men det gick inte. Syret bara försvann. Minns hur känslor såsom frustration, oro och även rädsla vällde fram. Som tur var kom mamma in precis då. Det var ett ögonblick och rörde sig nog om högst en eller kanske två minuter, men det är så starkt inpräntat i mig att känslorna som uppstod då omedelbart kommer tillbaka när minnet tas fram.

Senare i livet ställs jag oerhört sällan inför motsvarande kommunikationsförklarande situationer, numera har jag flertalet strategier för att hantera situationer. Det löser sig oftast, ibland går det lätt, och andra gånger tar det längre tid. Minnet låter mig ana vidden av att inte kunna förstå kommunikera fullt ut med andra i sin omgivning, vilket inte alls likställs med att förstå "lite grann".

Faktum är att det finns döva individer i vårt samhälle som regelbundet ställs inför kommunikationsförklarande situationer. De har ännu inte utvecklat egna strategier, eller förmår inte längre ta fram dem. Jag tänker till exempel på mindre barn som befinner sig i en omgivning där svenskt teckenspråk inte är självklart. Jag tänker på individer som fått lära sig svenskt teckenspråk senare i livet, vilket en del döva asylsökande får eller fått göra. Jag tänker också på individer som förvägras möjligheten till att vistas i miljöer där det talas svenskt teckenspråk, såsom på äldreboenden eller inom LSS-verksamhet.

Anne-Maj Magnström skrev i Dövas tidning, i numret Allt om teckenspråk (2017) att "hon andas syre och lever med teckenspråket likt syre", vilket är en träffande beskrivning. Alltför många döva får överleva utan syre. Därav vikten av rätten till svenskt teckenspråk genom hela livet, för vi behöver vårt syre.

HEDVIG LEDUNG
FÖRBUNDSSTYRELSELEDAMOT

PÅ GÅNG I SDR

22/9	Socialdepartementets funktionshinderråd	16-17/10	Sveriges Dövhistoriska Sällskaps årsmöte & seminarium
27-28/9	Seminarium om tolk i Norden	20-22/10	50-årsjubileum Yrkesföreningen socionomer för döva/hörselskadade
28/9	MFD:s funktionshinderråd	12-14/11	DNR har möte, Stavanger i Norge
5-7/10	SDP har förbundsstämma	18/11	SAS-dagen, Örebro
9/10	Gotlands Dövas Förening 90-årsjubileum	19-21/11	Sveriges Dövas Ungdomsförbunds förbundsstämma
14-15/10	SDR:s styrelse har sammanträde	13-14/12	SDR:s styrelse har sammanträde

Kontakta oss
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg

sdr@sdr.org
www.sdr.org
Bildtelefon: sdr@ectalk.se

Förbundsordförande
asa.henningsson@sdr.org
073-508 69 30 (sms)

Kommunikatör
jenny.ek@sdr.org
076-315 06 55 (sms)

Webbshop
www.handla.sdr.org
handla@sdr.org

Bli medlem
www.sdr.org/blimedlem
medlem@sdr.org

Stöd oss
www.insamling.sdr.org
givar-service@sdr.org

Västanviks folkhögskola
info@vastanviksfhs.se
www.vastanviksfhs.se

Döva och taxikörkort

● I ett yttrande om förslag till Transsportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om taxiförarlegitimation lyfter SDR att de medicinska kraven för taxikörkort är förlegade. I de nuvarande kraven framgår det att föraren ska kunna uppfatta tal på fyra meters avstånd med eller utan hörapparat. Därför blir döva utestängda från att jobba inom taxi-branschen. SDR anser att det finns mycket som talar för att tiden är mogen för att se över dessa föreskrifter. I vårt remissvar lyfter vi flera situationer där döva taxichaufförer kan bidra med sin kompetens och bemöta specifika målgrupper bättre, däribland döva kunder, döva barn och personer med dövblindhet. Vi visar även exempel på framgångsrika lösningar i andra länder, där konceptet "Tyst taxi" och tekniska hjälpmedel för kommunikation inte exkluderar döva från detta yrke.

Remissvaret i sin helhet och summering på svenskt teckenspråk finns på sdr.org

Nyansluten organisation

● Vi välkomnar Pär Aron Borgs vänner, PAB som ansluten organisation hos SDR! PAB är en organisation som bildades den 18 april 2013 och har till mål att skapa en mötesplats om och för dövas historia och kulturarv. Organisationen drivs av ideella personer och har en öppen facebookgrupp. Vi på SDR hälsar PAB varmt välkomna till oss!

Utöver PAB är även följande organisationer anslutna till SDR:

- Sverige Dövas Ungdomsförbund, SDUF
- RFSL Regnbågen
- Sveriges Dövas Pensionärsförbund, SDP
- Sverige Dövhistoriska Sällskap, SDHS
- Svenska Dövidrottsförbundet, SDI

Sveriges Dövas Husvagnsklubb har varit anslutna, men är numera vilande.

Projektet Dövas historia

● Under våren 2021 har vi, i projektet Dövas historia - en saknad länk i Sveriges kulturarv, genomfört en stor enkätundersökning till våra lokala och regionala organisationer i Sverige. Enkätundersökningen hade olika frågor där vi bland annat efterlyste vad för dövhistoriskt material det finns sparad, var det förvaras och om det finns några kostnader där det förvaras. Vi fick in 37 svar på undersökningen - stort tack till alla som bidragit! Vi har haft betydelsefulla möten med expertgruppen som består av Tomas Hedberg och Cathrine Björkstrand från Sveriges Dövhistoriska Sällskap, Thomas Persson och Laith Fathulla. Under hösten blir det djupintervjuer med några utvalda föreningar och olika studiebesök. Vid frågor, kontakta projektledare Therese Rollvén på therese.rollven@sdr.org

Nytt om medarbetare

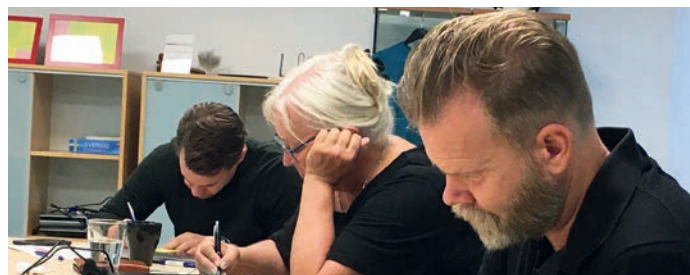
● Michael Lundgren har under våren praktiserat hos oss och kommer att fortsätta jobba hos oss fram till den 31 december med digitalisering av fotografier från SDR:s arkiv. Arbetet är en del av förberedelserna inför SDR:s 100 årsjubileum år 2022.

SDR välkomnar Anette Pellebergs som vikarierande intressepolitisk sekreterare på 50 %, från och med 1 september till 31 december. Hon kommer främst att arbeta med remissvar, skrivelser och andra underlag där förbundets åsikter i olika frågor framgår. Varmt välkommen!

Nya förbundsstyrelsen samlades

● I slutet av augusti och under tre dagar samlades den nya förbundsstyrelsen på SDR:s kansli i Sundbyberg för introduktion och det första styrelsesammanträdet. Under dagarna gjordes bland annat en presentation av SDR:s organisation och verksamhet, kanslipersonal och vilket arbete som väntar under hösten och den kommande kongressperioden.

Redan nu har förbundet påbörjat arbetet med ett antal motioner. En av kongressens motioner lyfte ett önskemål om att varje förening skulle ha en kontaktperson inom förbundsstyrelsen. Därför har förbundsstyrelsen fördelat våra regionala och lokala organisationer, så att alla nu får varsin kontaktperson. Vem som är kontaktperson till vilken organisation kommer att meddelas till organisationerna inom kort.

Daniel Littorin, Maria Hermanson, Magnus Ryttervik under mötet.

EUD:s General Assembly 28 augusti

● Åsa Henningsson och Romel Belcher deltog på EUD:s digitala General Assembly (GA, motsvarande årsmöte) den 28 augusti. Sofia Isari från Grekland utsågs till vice ordförande efter Gergely Tapolczai. 29 röstberättigade godkände EUD:s årsredovisning för 2020. Fyra motioner bifölls, däribland en om att EUD ska verka för egna projekt med nationella dövförbund i östeuropeiska länder. I maj 2022 har EUD sitt nästa GA i Paris, Frankrike med bland annat styrelseval.

September – dövas månad?

● September betyder att hösten är här men också Dövas Dag, Internationella Dövveckan och Internationella Teckenspråksdagen! SDR är värdar för årets Dövas Dag och genomför ett digitalt event den 18 september kl. 10:00 till 16:00. Mer information: dovasdag.se

Internationella dövveckan inleds den 20 september för att pågå hela veckan och den 23 september firar vi dessutom den Internationella Teckenspråksdagen. SDR uppmärksammar under veckan WFD:s dagliga teman och uppmanar er att göra detsamma!

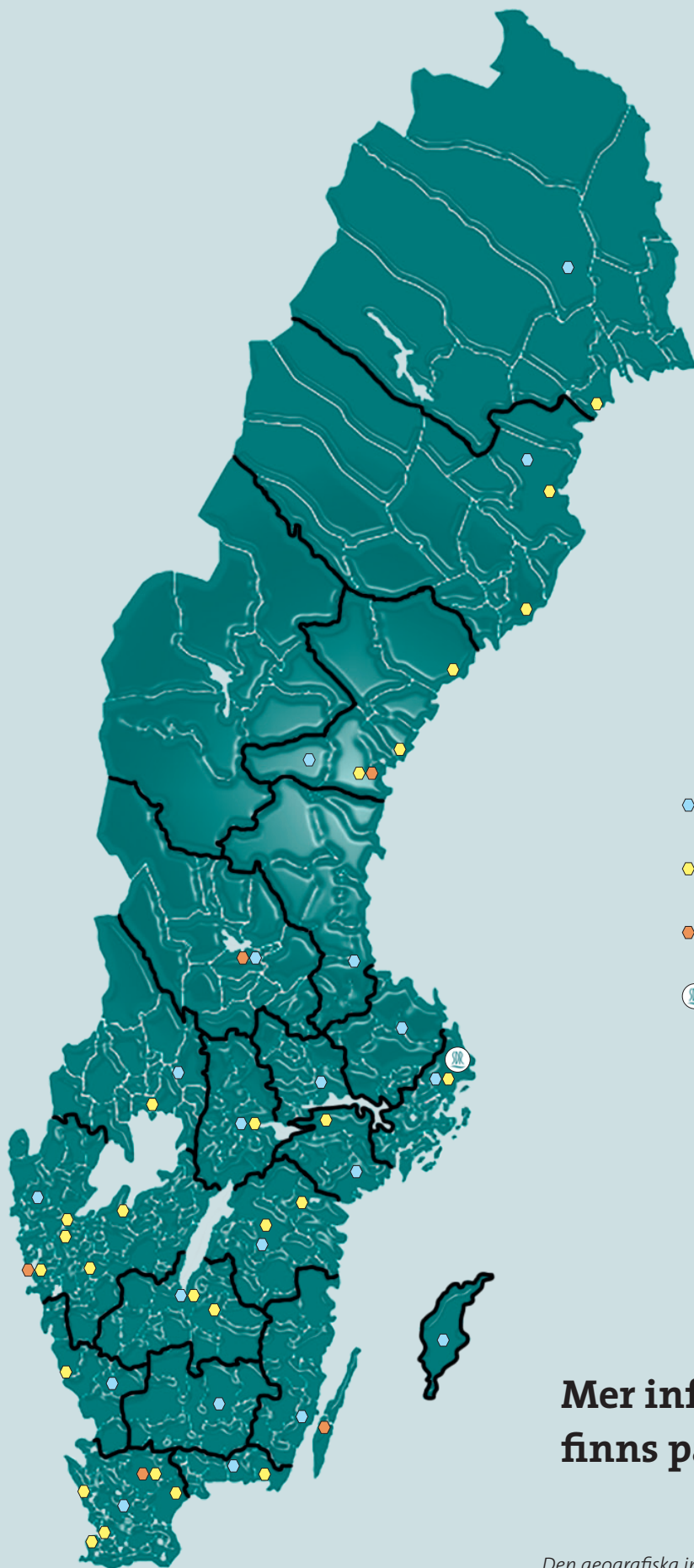
Dövas Dag

2021

Lördag 18 september kl 10:00 - 16:00

dovasdag.se

Här finns SDR!

Vi erbjuder teckenspråkiga mötesplatser i hela landet. Välkommen till oss!

- Regionala organisationer (20 st)
- Lokala organisationer (26 st)
- Fritidsanläggningar (5 st)
- SDR:s förbundskansli (1 st)

Mer information och kontaktuppgifter finns på sdr.org/sdr-nara-mig

Den geografiska indelningen är inte skalenlig utan ska ses som en grafisk presentation.

TECKENSPRÅK - EN HÅLLBAR FRAMTID

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, arbetar för en hållbar framtid och ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs. Detta för både vår generation och för kommande generationer. Genom ett gemensamt och socialt ansvarstagande kan vi tillsammans skapa ett samhälle där teckenspråk är självklart.

Vårt arbete fokuseras på fem olika områden:

Starkare rätt till
teckenspråk

God hälsa och
välbefinnande

Minskad fattigdom

Mer jämlikt
samhälle

Stark dövrörelse

Läs mer om vårt arbete på sdr.org/vart-arbete

Medlemskampanj 2021

Redan medlem?
Tipsa dina vänner,
familjemedlemmar
och kollegor!

Är du inte medlem i någon dövförening för 2021?

Bli medlem 2021 och få gratis medlemskap 2022!

Vi på SDR, SDUF och SDP har tillsammans med föreningarna detta erbjudande för dig som:

- aldrig varit medlem i någon dövförening tidigare
- varit medlem i någon dövförening fram till 31 december 2018, men pausat sedan dess

Ju fler medlemmar vi är, desto mer syns vi. Därför är du och ditt medlemskap viktigt för oss. Missa inte detta erbjudande!

Kampanjperiod: 18 september - 15 december 2021

Mer information: sdr.org/medlemskampanj

Obs! Detta erbjudande är inte möjligt kombinera med eventuellt andra erbjudanden om medlemsavgifter.

SDUF – För dig som är ung och döv, hörselskadad och/eller teckenspråkig

Sveriges Dövas Ungdomsförbund är ett ungdomsförbund som jobbar främst för unga döva och hörselskadade i åldrarna 6–30 år i Sverige fast alla barn och ungdomar är välkomna att bli medlemmar eller stödmedlemmar och/eller delta i våra aktiviteter! Det vill säga döva, hörselskadade och CI-användare som går i dövskola, integrerat och/eller i en skola med hörselklasser, även hörande med döva föräldrar

eller syskon eller bara allmänt intresserad av teckenspråk – är välkomna! Alla våra aktiviteter och träffar är på fullt teckenspråk. SDUF strävar efter att alla döva och hörselskadade barn och ungdomar får samma möjligheter som andra i samhället. Det krävs därför ett ständigt intressepolitiskt arbete som innebär att vi bevakar frågor som direkt eller indirekt påverkar vår situation.

Jag vill stärka döva flyktingars rättigheter

Under Irakkriget 2003 såg jag många irakiska och somaliska flyktingar i mitt tidigare hemland Syrien, men jag förstod inte vad de kunde tänkas känna, varför de behövde fly och vad de upplevde i det nya landet. Men sen tvingades jag själv att fly till Jordanien 2013 för att Syrien var i ett allvarligt krig.

Jag blev snabbt nyfiken på föreningar som fanns i Jordanien och jag valde dessutom att bli volontär i en av dem. Det var egentligen inget konstigt eftersom föreningslivet alltid varit en stor del av mitt liv. Min far var aktiv i många olika organisationer och satt till och med som vice ordförande i en förening i Damaskus. Många andra i min släkt har också suttit i olika styrelser, och då har jag lärt mig mycket om hur det fungerar och fått erfarenhet för att själv bli aktiv.

För sex år sedan tvingades jag återigen att flytta, denna gång till Sverige. Anledningen var att jag inte kunde få tolk på universitet i Jordanien eftersom jag inte var en jordansk medborgare utan en flykting. Många andra döva flyktingar och jag hade inte det lätt i livet eftersom det fanns mycket audism* och rasism i Jordanien och Syrien. Det kändes som det inte fanns några rättigheter för döva flyktingar där.

Men nu har jag nöjet att bo i Sverige. Här har jag rätt till teckenspråkstolk. En rättighet som man inte kan ta för givet överallt i världen, rätten till tolk är något vi måste värna om och kämpa för att alla världens döva ska få. Att ha tolk gör det lätt att prata med vem som helst, om vad som helst och när man vill – kommunikation på våra villkor.

Min far är också från Syrien men min mor är cirkassiska/ryska. Alla i min familj är döva förutom min dotter som är hörande, hon är 2 1/2 år nu, och vi bor i Leksand. Min hobby är att simma och jag älskar att vara social. Jag är nyfiken på olika kulturer, olika nationella teckenspråk och jag gillar även att resa runt i världen och fotografera naturen.

Jag är imponerad av Sveriges föreningsliv, det är fantastiskt hög och bra kvalitet om man jämför med andra länder. Här finns aktiva människor med mycket bra kunskap om demokrati, frihet och teckenspråk. Det gör oss starka och vi kan förverkliga förändringar, men Sveriges största utmaning är kanske den sociala interaktionen med andra. Jag som ledamot i Sveriges Dövas Ungdomsförbund vill stärka döva flyktingars rättigheter. Det är lätt att nyanlända faller mellan stolarna eftersom risken finns att de möter dubbla förtryck, både rasism och audism. Jag kan förstå döva flyktingars problem och känslor eftersom jag själv har varit där.

Tack för att ni har tagit er tid att läsa lite om mitt liv!

FADI SHOSHARA
STYRELSELEDAMOT

*audism – diskriminering eller förtryck baserat på hörselförmåga

SDUF kommunicerar utåt via flera kanaler i både text och svenskt teckenspråk. Följ oss på Facebook och Instagram!

Kontakta oss
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg

Skype: tidsbokning via e-post

kansli@sduf.se
www.sduf.se
Facebook: SDUF - Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Instagram: sduf1966

Stöd oss
SDUF bg: 5759-5647
Swish: 123 218 1477

Bli medlem
www.sduf.se

Våra träffar, aktiviteter och läger

● I många år tionden har SDUF ordnat eller skickat deltagare till uppskattade träffar och läger både i Sverige och utomlands. Läger är SDUF:s hjärtefråga; utan läger, inget SDUF! Alla SDUF:s aktiviteter är på teckenspråk och vi har både kurser, seminarier och lägerveckor för alla åldrar, oftast uppdelat i 6-12 år, 13-17 år och 18-30 år. Det varierar år till år vad vi erbjuder för verksamhet, men härnadan är något som brukar vara populärt hos oss!

• **Barnläger i Sverige** – Barn från hela Sverige får träffas, har en rolig vecka där de får nya vänner och minnen för livet tillsammans med härliga döva och hörselskadade ledare.

• **Ridläger** – Ett läger för alla hästälskare som får låna en egen häst, få ridlektioner och umgås med andra som också gillar hästar.

• **Nordiska barn-, junior- och ungdomsläger** – Nordiska länder turas om att arrangera läger varje år. Fantastisk möjlighet att få träffa andra barn och ungdomar i grannländerna.

• **Europeiska läger och världsläger** – Barn eller ungdomar kan få chansen att tillsammans med svenska ledare åka till ett helt nytt land, lära sig nya språk, nya kulturer och besöka nya platser i Europa/världen.

• **Språkresor till USA** – Ungdomar får ett unikt och perfekt tillfälle att utveckla sin engelska och ASL, American Sign Language.

• **Nordiska seminarier** – oftast för 18-30 år, där ungdomar får träffas och utbyta erfarenheter under olika tema vartannat år.

• **Ungdomsklubbskonferenser och förbundsstämmor i Sverige** – Alla ungdomsklubbars ombud samlas och diskuterar frågor som väglleder SDUF som förbund, men också stärker varandra som lokala ungdomsklubbar.

• **Almedalen** – SDUF, även med medlemmar, åker dit nästan varje sommar för politiker-veckan Almedalen på Gotland.

• **Enstaka kurser** – t.ex. styrelse- och elevrådsutbildning, Dövstudier eller "Engagera Dig!" som SDUF ordnar tillsammans med andra organisationer.

Varmt välkommen att delta i våra aktiviteter och läger! För att veta mer vad som är aktuellt just nu och för att anmäla dig till aktiviteterna, gå in på sduf.se/vara-lager-och-events

Vi har sju anslutna ungdomsklubbar

● Vad kan man göra hos ungdomsklubbar? Mycket! Varje ungdomsklubb ordnar lokala aktiviteter, det kan vara allt från pyssel till pizzakväll. Lekar, bakning, föreläsningar och kurser till exempel! Följ gärna deras sociala medier för att inte missa något. Annars är det bara att säga till din lokala ungdomsklubb om du är nyfiken på något speciellt och vill att de ska ordna aktiviteter. De blir glada för alla tips och önskemål! För att se ungdomsklubbarnas sociala medier och kontaktuppgifter, gå in på sduf.se/om-sduf/anslutna-ungdomsklubbar

Var finns ungdomsklubbar?

- Norrlands Dövas Ungdomsråd (NDUR)
- Dalarnas Dövas Ungdomsklubb (DDU)
- Ungdomsföreningen Kungsängsliljan i Uppsala (KUL)
- Stockholms Dövas Ungdomsråd (SDUR)
- Örebro Dövas Ungdomsklubb (ÖDU)
- Ungdomsföreningen Viljan i Vänersborg (UF Viljan)
- Spelis – Teckenspråkig Spelförening i Malmö

Våra projekt

Ibland får vi och våra medlemmar bra idéer som kan bli projekt. Genom tiderna har vi haft flera olika projekt inom olika områden, så tveka inte att kontakta oss om du har någon projektidé som gynnar unga döva och hörselskadade i åldrarna 6–30 år! År 2017 startade SDUF ett viktigt projekt som heter BOUJT som fortfarande finns kvar idag (2021) med

BOUJT

● Vi är BOUJT – Barn- och Ungdomsjour på Teckenspråk! Vårt uppdrag är att stötta, peppa och syssna. Vi är den enda barn- och ungdomsjouren som riktar sig till döva och hörselskadade barn och ungdomar i åldrarna 6-21 i Sverige. Hos oss får du hjälp och stöd på svenskt teckenspråk och skriven svenska efter skoltid Vi erbjuder stödsamtal med döva och hörselskadade volontärer, som kallas för "syssnare". Du kan välja mellan att ringa videosamtal (teckenspråk) eller textsamtal (skriven svenska). Vi har också en frågelåda och en stödmejl. Välj det sätt att få stöd som passar dig bäst! Vi har tystnadsplikt och du får vara anonym. Vi tror på dig och tar det du säger på allvar! Ingen fråga eller känsla är för stor eller för liten. Gå gärna in på boujt.se för att läsa mer om oss.

ÖPPETTIDER:

- Chatten på boujt.se – tisdagar och torsdagar 18:30-20:30
- Vår stödmejl fraga@boujt.se och vår frågelåda på boujt.se – öppen dygnet runt och du får svar inom 1-2 dagar.

finansierarna Arvsfonden och World Childhood Foundation. År 2020 startade SDUF tillsammans med RFSU Stockholm, Riksteatern Crea och Sveriges Dövas Idrottsförbund ett annat viktigt projektet Äkta Man som finansieras under tre år av Arvsfonden. Läs mer på boujt.se och [@aktamanofficiell](https://aktamanofficiell) på Instagram. Se här nedan för deras hälsningar!

Äkta Man

● Har du funderat på vad det innebär att vara en "äkta man"? Och kan man egentligen vara det på olika sätt? Vi i Äkta Man vill starta upp diskussion och väcka tankar vad det egentligen innebär att vara man. Projektet Äkta Man är ett svar på metoo-rörelsen som skedde år 2017, en rörelse som vill uppmärksamma och verka mot sexuella ofredanden samt normalisering och tystnadskultur runt dessa. Vi var fyra organisationer som såg att det finns behov av ett öppet klimat i döv-världen och få prata och bryta tystnadskulturen som funnits.

Hösten 2020 blev projektet verklighet och under tre år ska vi kavla upp ärmarna och arbeta förebyggande och våldpreventivt, mot övergrepp och sexuellt våld. Vi riktar oss till teckenspråkiga pojkar och män mellan 6 och 30 år. Och genom olika aktiviteter och workshops ska vi skapa arenor där konstnärliga metoder öppnar upp för samtal och reflektioner kring den rådande machokulturen, maskulinitetsnormer och hur det påverkar livet och vardagen i praktiken. Gå gärna in på vår Instagram för att följa vårt arbete [@aktamanofficiell](https://aktamanofficiell)

Gripande berättelser om äldre dövas situation

För några månader sedan uppmärksammades äldre dövas situation i tv-programmet Nya Perspektiv. Ett inslag i programmet berättar om ett äldreboende i Lille, Frankrike, som är anpassat för döva. Där bor äldre döva som umgås med varandra, trivs bra och deltar dagligen i olika aktiviteter. Bland annat har de tillgång till en teckenspråkig aktivitetsledare. De får också bli ompysslade och får vård av döva sjuksköterskor/vårdare som jobbar där. Finns det ett sådant äldreboende i Sverige?

Nya Perspektiv visade även ett inslag om Nana Fischer. Hon berättar om sin situation i Lund. Det är att hon brukar få hjälp av en teckenspråkig äldrevägledare som finns i Skåne, vilket hon uppskattar. Men hon är bekymrad över sin framtid och vill gärna bo på det teckenspråkiga äldreboendet Dalen i Malmö. Hon har fått veta att det är fullt där.

Lars-Gunnar Möllefors berättar om sin döva mors kommunikationsproblem med hemtjänsten på Teckenpedagogernas Sommarpratarna på teckenspråk 2021-sida (www.teckenpedagogerna.se). Modern kände sig otrygg i sin tillvaro. Det var en gripande berättelse som gick rakt in i hjärtat. Hennes son ansökte om plats åt henne på ett teckenspråkigt äldreboende i Göteborg. Tyvärr fick hon stå i kö för det var fullt där.

På servicehuset Pilträdet i Stockholm finns för närvarande ett fåtal äldre döva. Jag har fått veta att många äldre döva som bor i Stockholmsområdet har sökt till Pilträdet men nekats tillträde då man ska vara vårdkrävande för att bo där. Vidare ska det

finnas personal som kan teckenspråk där. Men de jobbar bara på nätterna.

I kommunen Stockholms stad gjordes en kartläggning för tre år sen. Då kom man fram till att det fanns ett behov av insatser för äldre döva som äldreboende och teckenspråkig äldrevägledare. Gällande det teckenspråkiga seniorboendet Måsholmen i Skärholmen, så kräver nu Stockholms stad att man måste ha varit inskriven i kommunen i två år och vara +65 för att få plats där. Stockholms Dövas Förening har tillsammans med Stockholms Dövas Pensionärsförening och FSDB Stockholm Gotland gjort en skrivelse för att protestera mot detta och kräva att kommunen gör insatser för äldre döva och äldre personer med dövblindhet.

Tv-programmet "Nya Perspektiv" och Teckenpedagogerna lyfter fram att äldre döva upplever isolering och diskriminering och känner sig otrygga. Viktigt att vi äldre vågar tycka och säga till. Vilka förväntningar har vi döva seniorer på äldreomsorgen? Och vilka möjligheter finns för att jobba aktivt med döva seniorer och möta deras behov? Det behövs panelsamtal med inbjudna politiker och forskare om äldreomsorg – möjligheter och utmaningar.

ANDERS SUNDSTRÖM
STYRELSELEDAMOT

Sveriges Dövas Pensionärsförbunds aktiviteter

● **Förbundsstämman** sker vartannat år – udda år – senast den 30 juni enligt stadgarna.

Styrelsen har sina sammanträden ungefär fyra gånger om året.

Samrådsgruppen består av två representanter från förbundet och två från SDR. På mötet tar vi upp äldrefrågor och samarbeten i projektform.

Dövas Pensionärsdagar som anordnas av en pensionärsförening eller pensionärssektion vartannat år (jämma år). De har ansvar för hela arrangemanget. Förbundet hjälper till med råd eller förslag.

Projekt: Vi har tillsammans med SDR ansökt om projektmedel hos Allmänna Arvsfonden. Syftet är att ge alla äldre döva möjlighet att ta del av och lära sig olika digitala plattformar och sociala medier som ett led att minska utanförskapet. Projektet är tänkt att pågå i tre år.

Nordiska Dövas Pensionärsträff anordnas vartannat år. De fem nordiska dövpensionärsförbunden turas om att arrangera. 15 personer per land deltar. Nästa träff sker i Rovaniemi, Finland 2023.

Nordiska Dövas Äldres möte anordnas vartannat år (jämma år) och även turvis mellan de fem nordiska länderna. Två representanter utsedda av SDP:s styrelse deltar. På denna träff diskuteras hur varje land jobbar med äldrefrågor och utbyts erfarenheter, idéer och förslag.

Information finns på förbundets sida "Seniornytt" i Dövas Tidning och även på förbundets hemsida, sdpf.se, samt Facebook.

Samarbete med övriga organisationer för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet sker två gånger om året genom **Ordförandegruppen**.

Kontakta oss
Sveriges Dövas Pensionärsförbund
www.sdpf.se
Bildtelefon: vera.dahlin@ectalk.se

Ordförande och ekonomiansvarig
Ingvar Edwall
ingedw@bahnhof.se

Vice ordförande
Inga-Britt Andersson
ingabrittandersson073@gmail.com

Sekreterare
Vera Dahlin
vera.dahlin@hotmail.se

Ledamot
Anders Sundström
anderssundstrom1@telia.com

FRÅGOR & SVAR

Vilken service kan Arbetsförmedlingen ge på svenskt teckenspråk?

– Vi arbetar ständigt med att utveckla vår tillgänglighet för alla som har behov av våra tjänster. Vilket är vår skyldighet som myndighet, och viktigt.

Den teckenspråkiga information som finns på vår hemsida Arbetsformedlingen.se håller just nu på att revideras, för att ge aktuell och relevant information.

Våra tjänster förflyttas från att ha varit fysiska möten på lokala kontor till att i huvudsak bli digitala, och nås via vår hemsida.

På Arbetsförmedlingen finns teckenspråkig personal, det är då teckenspråkiga SIUS- och dövkonsulenter. Mer information om hur, och vilket stöd dessa kan ge finns på vår hemsida längst ner på vänster sida under rubriken Teckenspråk (handen). Där finns även hänvisning till våra teckenspråkstolkade webinarer, som kan vara ett stöd och inspiration i jobbsökandet.

Vi erbjuder även videomöten där man kan ha direktkontakt med teckenspråkig personal, eller handläggare med teckenspråkstolk i rutan.

*SIUS – Särskilt Introduktions- och UppföljningsStöd

Karin Johansson
dövkonsulent

DT:s panel kan svara på frågor inom:

- Psykosociala och pedagogiska frågor kring psykisk hälsa, relationer och samhällets stöd
- Råd och stöd till landets dövföreningar
- Arbetsmarknad

Du är välkommen att mejla dina frågor till oss på redaktionen@dovastidning.se på antingen svenskt teckenspråk eller svenska. Du får välja om du önskar publicera din fråga under en signatur eller ditt riktiga namn. Utvalda frågor och svar publiceras i papperstidningen och på dovastidning.se.

Vilka lagar kan jag hänvisa till som döv gällande tillgång till teckenspråkstolk när jag har kontakt med myndigheter eller hälso- och sjukvården?

– Det finns flera lagar som betonar vikten av att använda tolk, både teckenspråkstolk, vuxendövtolk, dövblindtolk och språktolk. Av 13 § förvaltningslagen (2017:900) framgår: *"En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala."* Denna lag skall myndigheter som till exempel kommuner följa.

Inom hälso- och sjukvården lyfts också rätten till tolk fram som viktig. Tolkar möjliggör att döva och hörselskadade personer samt personer med dövblindhet kan få tillgång till en vård på lika villkor som hela befolkningen. Regionerna har ett särskilt ansvar att erbjuda tolktjänst till de som bor i regionens område. Detta finns beskrivet i Hälso- och Sjukvårdslagen, 8 kap 7 §. Rätten till tolk gäller alla dagar på året, dygnet runt. Det handlar om att alla tolkanvändare (döva och hörselskadade personer samt personer med dövblindhet/hörande) ska kunna ha en fungerande kommunikation på lika villkor.

Om du i möte med vården eller någon myndighet nekats tolk, försök komma i kontakt med chefen för den avdelning/mottagning du haft kontakt med. Skulle du inte bli bemött på ett bra sätt, kontakta Patientnämnden där du bor om det gäller en vårdkontakt. Om det finns ett Dövteam/Dövenhet där du bor kan du få stöd därifrån kring hur du kan göra för att få kontakt med rätt instans.

Dövenheten
Region Skåne

Beställ Allt om teckenspråk från SDR:s webbshop

Om du önskar fler exemplar av det här tryckta numret, är du välkommen att beställa tidningen via SDR:s webbshop: handla.sdr.org. Med reservation för slutförsäljning. Vi kommer också att lägga ut hela tidningen som pdf på dovastidning.se.

Läs Allt om teckenspråk från 2013 & 2017 på dovastidning.se

Allt om teckenspråk från 2013 och 2017 finns att läsa på dovastidning.se. Gå in på pdf-arkivet. Mycket nöje!

Ny app: Samhällsinformation på svenskt teckenspråk

Den 17 september lanseras en helt ny app, SiT (Samhällsinformation på svenskt teckenspråk). Bakom släppet står företaget Ningab som utvecklat appen för att bidra till ökad delaktighet och minskat utanförskap för teckenspråkiga medborgare. Hittills har det funnits samhällsinformation på teckenspråk på en rad olika webbplatser, men inte på ett sammanhållet ställe. Ningab vill därför ändra på detta i och med appen. Den som går in i appen kan få viktiga meddelanden direkt på svenskt teckenspråk från en utvald region eller hela landet och också välja om hen vill få notiser. Just nu är ex. Krisinformation.se och E-hälsomyndigheten anslutna till tjänsten, Ningab arbetar på att öka antalet anslutna. Appen som är kostnadsfri finns i Apple Appstore och Google Play Store (Android).

Tv-monopolet är bäst för oss, eller?

När jag träffar nya människor som inte vet ett jota om döva visar det sig alltid att vi har minst en gemensam nämnare: nämligen att vi sett samma tv-program, *Upp med händerna* (1975) och *Tecken till varandra* (från 1970- och -80-talen). Hur galet är det att dessa tv-program, som är sega enligt dagens mått, har lyckats etsa sig fast i så många personers minne? Det svenska teckenspråket är inte att tala om i dessa program – långsamt och kraftigt påverkat av svenskans struktur. Men de nya bekantskaper jag pratar med känner till dessa program.

Jag vet att en massa tv-program har producerats under 2000-talet. Men de jag möter kan inte nämna ett enda tv-program som har teckenspråk som huvudspråk. Jo, bortsett från Melodifestivalen och dess teckenspråksartister som förstås rönt uppmärksamhet i media. Ett underbart skyltfönster för vårt fantastiska teckenspråk. Men det är ju inte det teckenspråk vi till vardags använder. Jag tänker snarare på tv-program som är producerade av döva eller teckenspråkiga själva. Det är sådana produktioner jag önskar att folk fastnade för. De handlar inte bara om hur det är att vara döv utan också mycket mer som samhällsaktuella frågor, utmanande tävlingar för ungdomar och kulturkrockar mellan döva och hörande.

Jag fattar att vi lever i en värld med ett enormt medieutbud. Vi har tillgång till olika on demand-tjänster som Cmore, Netflix och Viaplay. Nu behöver vi inte följa tv-tablån utan kan titta när det passar oss och var som helst. I mobilen, surfplattan eller tv:n hemma i vardagsrummet. Vi kan enkelt bläddra och välja det som faller oss i smaken för stunden. Men på tiden när *Upp med händerna* och *Tecken till varandra* visades, var det något helt annat. SVT hade monopol på tv-sändningarna och vi hade bara två kanaler att välja på. Egentligen var det galet bra ur dövas och dövmedvetande-perspektiv. Folk hade inget val. De fick nöja sig med någon av kanalerna. Jag är nyfiken på vad det var som lockade dem att se program med svenskpåverkat

teckenspråk. Var det för att de var föga roade av att se finsk folkdans på den ena kanalen och hellre gick över till den andra kanalen där teckenlektioner gavs?

Jag har pratat med några vänner som är hörande och inte har någon döv- eller teckenspråksanknytning om varför de inte kollar på tv-program på teckenspråk. De flesta har svarat i stil med "Det är ju era program och dem är jag inte så intresserad av". Redan där har vi en attityd som jag tycker att vi behöver jobba på att förändra. Det är att de ska se att vi är mer lika än olika. Nu låter jag kanske lite väl negativ men det jag vill är att vi ska lyfta fram vår enorma kunskapsbank som finns hos oss och dela med oss av den till andra. Kunskap föder annan kunskap. Om vi inte lyckas med att förmedla vår kunskap vidare är allas vårt engagemang, program och liknande inget lyft för oss på lång sikt. Tänk om alla människor en dag önskar se tv-program på teckenspråk på grund av dess innehåll och inte språket. Vilken vinst vi har gjort då!

Busan! Dig hade jag nästan glömt. Inga barn i Sverige har väl missat dig? Du och dina tv-program som *Teckenlådan* har varit riktigt duktiga på att ta upp vår döv- och teckenspråksidentitet på ett bra sätt. Programinnehållet är också tydligt på ett sådant sätt att många gillar det oavsett vilket språk det är på. Men så kom du också till före Netflix-eran. Det är kanske en förklaring till att du gått hem hos så många barn.

Jag röstar för en återgång till tiden med statligt tv-monopol! Då blir livet lättare för oss, eller?

PER MARKSTRÖM som vill tipsa om att *Upp med händerna* finns på SVT Play. Den här krönikan finns även på svenskt teckenspråk på dovastidning.se.

Är du mellan 6-21 år gammal och vill få stöd på teckenspråk?

Vi syssnar, peppar och stöttar!

Vi är BOUJT - Barn och Ungdomsjour på Teckenspråk!

Vi är en barn- och ungdomsjour som erbjuder stöd på teckenspråk på webben. Du kan själv välja på vilket sätt du vill få stöd. Vi erbjuder videochatt, textchatt, mejl och frågelåda. Du bestämmer själv vad du vill prata om. Alla ämnen är okej och det finns ingen fråga som är för stor eller för liten. Besök gärna vår hemsida för att få mer information!

Du kan välja att vara anonym och vi har tystnadsplikt.

Videochatt eller textchatt

Mejl

Frågelåda

www.boujt.se

Månadslotten

**Köp vår Månadslott —
till förmån för oss på SDR!**

JUST NU!

**400:- i presentkort hos
ICA på köpet!**

Premie på köpet
efter 3:e betalda månaden

- Månadslotten är Sveriges Dövas Riksförbunds & Synskadades Riksförbunds eget lotteri
- Vinstbevakning — du missar aldrig någon vinst
- Högsta vinsten är 5 miljoner kronor i SUPER-dragningen!
- Dragningar varje dag en hel månad för 150 kr*!

*+15 kr i fakturaavgift

Daniel Littorin, förbunds-
kassör SDR, tog emot
årets stora check.
Foto: Malin Bondeson

Överskottet från Månadslotten, SDR:s och SRF:s gemensamma lotteri, går bl.a. till rätten till teckenspråkstolk, så att medlemmarna kan vara delaktiga i samhället. Senast blev överskottet från Månadslotten till **SDR 3 294 984 kronor.**

SVARSKORT — GÅ MED DU OCKSÅ!

☒ **JA TACK GÄRNA!** Jag beställer en Månadslott för 150 kr*, med dragningar varje dag en hel månad, och får efter min tredje betalda Månadslott ett presentkort hos ICA värde 400 kr helt utan extra kostnad. Jag får min Månadslott i en bekväm tillsvidareprenumeration direkt hem i brevlådan. Jag betalar då 150* kronor per månad med inbetalningskortet som medföljer utskicket (*15 kr tillkommer i fakturaavgift om jag inte betalar med Autogiro). Önskar jag avbryta min prenumeration meddelar jag det till kundservice.

2109MASDR

Namn: _____

Adress: _____

Postnr./Ort: _____

E-post: _____

Telefonnr: _____

Erbjudandet gäller nya kunder, en gång per person, längst till 2021-11-16 och dig som är fyllda 18 år och bor i Sverige. Din premie får du efter att din tredje månadsbetalning registrerats. Personuppgifterna du lämnar här kommer att användas för att fullgöra kundåtaganden, för marknadsföring samt för att leva upp till lagar och regler. Ideella Spel AB, SDR och SRF är personuppgiftsansvariga och hanterar alla personuppgifter enligt dataskyddsförordningen (GDPR). Mer om detta, fullständiga och allmänna villkor samt licenstid och vinstplan kan du läsa om på <http://www.manadslotten.se/villkor>. Förmånstagare är Sveriges Dövas Riksförbund & Synskadades Riksförbund. Spelar du för mycket? Läs om spelansvar på manadslotten.se/spelansvar. Månadslotten står under Spelinspektionens tillsyn.

Månadslotten

Frankeras ej
Mottagaren betalar
portot

POSTA SVARSTALONGEN PORTOFRITT!
Vill du hellre skicka svarskortet i ett kuvert?
Fyll i och klipp ut svarskortet, lägg det i ett
kuvert och posta till adress:

**Månadslotten
SVARSPOST
20685775
162 20 Vällingby**

Spel
inspek
tionen

Spelar du för mycket?
Ring stödlinjen 020-81 91 00

Använd svarskortet eller ring vår kundservice på 08-39 90 60 eller beställ på www.manadslotten.se/tidning

Rampfeber

Manus **Michael Frayn** Regi **Mira Zuckermann**

Det är premiär men allt som kan gå fel, går verkligen fel. Skådespelare virvlar in vid fel tid, glömmar sina repliker och använder fel dörrar till stor frustration för regissören. En hyllad komedi om livet backstage.

Göteborg

21 September 19:00

Stora Teatern

Nacka

24 September 18:30

25 September 14:30

Diesilverkstan, Stora scen

Knivsta

26 September 19:00

CIK - Centrum för idrott och kultur

Lund

28 September 19:00

Lunds Stadsteater

Ystad

29 September 19:00

Ystads Teater

Älmhult

1 Oktober 19:00

Folkets Hus

Jönköping

2 Oktober 19:00

Kulturhuset Spira, Teatersalongen

Växjö

4 Oktober 19:00

Växjö Teater

Trollhättan

6 Oktober 19:00

Folkets Hus Kulturhuset,
Hebeteatern

Uddevalla

7 Oktober 19:00

Östraboteatern

Botkyrka

13 Oktober 19:00

Riksteatern, Teater 1

Örebro

15 Oktober 19:00

16 Oktober 19:00

Nya China

Sundsvall

18 Oktober 19:00

Sundsvall Teater

Örnsköldsvik

20 Oktober 19:00

Folkans Teater

Ludvika

23 Oktober 16:00

Folkets Hus,
Avenyteatern

Östersund

25 Oktober 19:00

Storstjäteatern

Karlstad

29 Oktober 18:00

Scalateatern

Hudiksvall

31 Oktober 19:00

Kulturhuset Glada
Hudik, Stora salen

Biljetter, tider och aktuell information:

riksteatern.se/rampfeber

Med reservation för eventuella ändringar

RIKSTEATERN
crea

En samproduktion med:

teater
MANU

TEATTERI TOTTI

DET
NORSKE
TEATRET